

ศิลปะบำบัดเพื่อผู้ต้องขังหญิง
Art Therapy For Female Prisoners

นายพิเศษ โฟพิศ

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
ประจำปีงบประมาณ 2560
ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

หอสมุดกลาง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Barcode.....

เลขเรียกหนังสือ.....

.....

.....

หนังสืออ้างอิง ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง ศิลปะบำบัดเพื่อผู้ต้องขังหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า การใช้งานศิลปะบำบัดในข้อข่าย งานหัตถศิลป์ วาดเส้น จิตรกรรม ศิลปะประเภทใดที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ต้องขังหญิงได้มากกว่า กำหนดขอบเขตพื้นที่เฉพาะผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๒๕ คน ระยะเวลา ๒๓ สัปดาห์ (สัปดาห์ละ ๖ - ๘ ชั่วโมง) มีการวิเคราะห์ผลงานตามหลักทฤษฎีของวิชาศิลปะ และมีกิจกรรมให้ผู้ต้องขังได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานนิทานประกอบภาพด้วยฝีมือตนเอง มีผลช่วยให้ผู้ต้องขังได้คลายความรู้สึกภายใน เกิดความภาคภูมิใจในตนเองได้เป็นอย่างมาก และจากการศึกษาวิจัยโดยให้ผู้ต้องขังได้ทดลองฝึกปฏิบัติการทำงานศิลปะประเภทต่าง ๆ อย่างหลากหลาย การสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมาย พบว่างานศิลปะจิตรกรรมการสร้างสรรค์ตามจินตนาการสามารถทำ ความพึงพอใจให้แก่ผู้ต้องขังหญิงมากที่สุด และกิจกรรมศิลปะบำบัดทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงทุกคนที่เข้าร่วมโครงการมีพัฒนาการด้านสังคมและด้านสุนทรียภาพ มีความสุข ความภาคภูมิใจ มั่นใจในตนเองสูงขึ้นตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยคาดหวังไว้ทุกประการ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยการสนับสนุนอย่างดียิ่งของท่านผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สุพรรณบุรี และการประสานงานของคณะทำงานฝ่ายต่างๆของวิทยาลัย ผู้บัญชาการเรือนจำ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในเรือนจำสุพรรณบุรี รวมทั้งท่านคณะกรรมการทุกท่านที่อนุญาติให้ความเห็นชอบในงานวิจัยสร้างสรรค์ชิ้นนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการงานวิจัยแห่งชาติ ที่ทำให้เกิดงานวิจัยสร้างสรรค์ชิ้นนี้ขึ้น ขอขอบคุณคุณอาจารย์ รุ่งพี เพื่อน ๆ ลูกศิษย์ และครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา

ประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากงานค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ความอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ศิลปินทุกท่าน นักคิด นักเขียน นักปราชญ์ที่มีผลต่อแรงบันดาลใจของผู้วิจัยในการสร้างสรรค์งาน ทั้งท่านที่มีชีวิตอยู่ และท่านที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาของทุก ๆ ท่าน และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	ง
๑ บทนำ.....	๑
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๒
ขอบเขตการวิจัย.....	๒
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๒
นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๓
๒ อธิพจน์ที่มาขอแนวความคิด.....	๔
แนวความคิดและที่มาของแรงบันดาลใจ.....	๔
อธิพจน์จากหนังสือ	๕
อธิพจน์จากศิลปิน.....	๘
๓ กระบวนการจัดกิจกรรม.....	๙
๔ การวิเคราะห์ผลงาน.....	๑๔
๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๑๘
บรรณานุกรม.....	๑๙
ภาคผนวก.....	๗๐
ประวัติผู้วิจัย.....	๗๑

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

วาดเส้นตามจินตนาการ

๑.....	๑๕
๒.....	๑๖
๓.....	๑๗
๔.....	๑๘
๕.....	๑๙
๖.....	๒๐

วาดเส้นจากหุ่นนิ่ง

๗.....	๒๑
๘.....	๒๒
๙.....	๒๓
๑๐.....	๒๔
๑๑.....	๒๕

ภาพวาดตามจินตนาการ

หัวข้อคุณค่าของชีวิต ๑๒.....	๒๖
๑๓.....	๒๗
๑๔.....	๒๘
๑๕.....	๒๙
๑๖.....	๓๐
๑๗.....	๓๑
๑๘.....	๓๒

หัวข้อทิวทัศน์ ๑๙.....	๓๓
๒๐.....	๓๔
๒๑.....	๓๕
๒๒.....	๓๖
๒๓.....	๓๗

แพ้นั้นในจินตนาการ

๒๔.....	๓๘
๒๕.....	๓๙
๒๖.....	๔๐
๒๗.....	๔๑
๒๘.....	๔๒
๒๙.....	๔๓

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
หัวข้อความทรงจำในวัยเด็ก	๓๐.....	๔๔
	๓๑.....	๔๕
	๓๒.....	๔๖
	๓๓.....	๔๗
	๓๔.....	๔๘
	๓๕.....	๔๙
	๓๖.....	๕๐
	๓๗.....	๕๑
หัวข้อเพื่อน	๓๘.....	๕๒
	๓๙.....	๕๓
	๔๐.....	๕๔
	๔๑.....	๕๕
นิทานภาพ เกาะไกลรัก		๕๖-๖๗

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทุกสังคมมีกฎหมาย ควบคุมและป้องกันไม่ให้มีการประกอบอาชญากรรมอันจะส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคมโดยรวม แต่เมื่อมีผู้ฝ่าฝืนประกอบอาชญากรรมขึ้นจึงจำเป็นต้องมีบทลงโทษ โดยการลงโทษนั้น ในปัจจุบันนับเป็นการลงโทษที่เหมาะสมตามหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

แนวคิดหลักเกี่ยวกับ ทฤษฎีวิทยา มาจาก ทฤษฎี สมาสกับคำ “วิทยา” ทฤษฎี หมายถึง การลงโทษ วิทยา หมายถึง ความรู้ แปลมาจากคำภาษาอังกฤษ ว่า Penology ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ว่า Peno หมายถึง ความเจ็บปวด สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดวิธีการลงโทษในอดีต ที่เน้นให้เกิดการเจ็บปวด ดังจะเห็นได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์การลงโทษในอดีตนั้น มักเต็มไปด้วยวิธีการทรมานหลายรูปแบบ แตกต่างจากในปัจจุบันที่เน้นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู โดยเฉพาะวิธีการลงโทษด้วยการจำกักตือสรภาพ ถือเป็นมาตรการการลงโทษตามแบบสากล ที่ถูกนำมาใช้ในเรือนจำทั่วโลก เพราะการจำกักตือสรภาพไม่สร้างรอยบาดแผลหรือความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามหลักสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่ ที่แม้บุคคลนั้นจะอยู่ในสถานะผู้ต้องขัง แต่ยังมีกฎหมายสิทธิมนุษยชนคุ้มครอง เพราะฉะนั้นการกักขัง จ้องจำและการจำกักตือสรภาพจึงเป็นบทลงโทษวิธีหนึ่งที่ ณ ขณะนี้ ยอมรับกันว่าเป็นบทลงโทษที่เหมาะสมตามมาตรฐานสากลที่สุด เพราะจะไม่มีกรรมทรมานร่างกายให้เกิดความเจ็บปวดเหมือนในอดีต

มนุษย์ย่อมต้องการอิสรภาพในการใช้ชีวิต การถูกจองจำ กักขัง แม้จะไม่มีกรรมทรมานด้านร่างกาย แต่ย่อมทำให้ผู้ต้องขังเกิดความกดดัน ความเครียด ไปจนถึงความทุกข์ทรมานใจ และเพื่อช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และลดความกดดันให้กับผู้ต้องขังบ้าง ผู้บังคับบัญชาในแต่ละเรือนจำจึงมักจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยบำบัดและฟื้นฟู ปรับสภาพ บำรุงจิตใจของนักโทษ เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม นั่งสมาธิ มุ่งหมายให้เกิดความสำนึกในการกระทำของตนเอง การแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมความแข็งแรงทางด้านร่างกาย ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ทั้งยังมีการเสริมเพิ่มเติม ในส่วนของการฝึกอาชีพ งานฝีมือ หัตถกรรม จักสาน งานไม้ และอื่น ๆ อีกหลายสาขาวิชา เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการออกไปประกอบอาชีพสุจริต ช่วยสร้างความมั่นใจ ความหวัง ความมุ่งมั่นที่จะเป็นคนใหม่กลับคืนสู่สังคม

จากข้อมูลข้างต้นที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าศึกษา และจากประสบการณ์ตรงที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังชาย ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งประสบผลสำเร็จตามมุ่งหมายทุกประการ ผู้ต้องขังชายมีทักษะฝีมือทางศิลปะสูงขึ้น มีความสุข มีความมั่นใจ ภูมิใจในตนเอง มีความยับยั้งชั่งใจ ลดความก้าวร้าว และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยได้รับคำยืนยันที่พิสูจน์ได้จาก คำบอกเล่าของตัวผู้ต้องขังเอง และ ผู้คุมในเรือนจำ

ผู้วิจัยจึงสนใจต่อยอดงานวิจัยชิ้นเดิม โดยทำโครงการวิจัยสร้างสรรค์เรื่องศิลปะบำบัดเพื่อผู้ต้องขังหญิง โดยต้องการศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ต้องขังชายกับผู้ต้องขังหญิงว่า การใช้ศิลปะบำบัดประเภทใดที่สามารถทำให้ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกจำกัดอิสรภาพ ถูกกักขังเป็นระยะเวลานาน ๆ มีความชอบ ความพึงพอใจ ได้ผ่อนคลายความตึงเครียดลดแรงกดดัน และมีจิตใจสงบขึ้นมากกว่า รวมถึงต้องการใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะทางของตนเองเข้าไปช่วยเหลือในการฝึกฝนทักษะ สร้างความชำนาญทางด้านศิลปะ (ทัศนศิลป์ และจิตรศิลป์) ให้ผู้ต้องขังหญิงที่มีความสนใจในด้านวิชาชีพศิลปะได้นำไปใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพในวันที่พ้นโทษ

การใช้ศิลปะบำบัด (Art Therapy) ในส่วนของการฟื้นฟูเยียวยาจิตใจผู้ต้องขังหญิง คือการใช้ศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกของอารมณ์ ความรู้สึก ความขัดแย้ง ที่ซ่อนอยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้เพื่อบำบัดรักษาเยียวยาจิตใจ เสริมสร้าง พัฒนาศักยภาพของบุคคล และคืนความสมดุลให้กับชีวิต (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. ๒๕๕๐)

นักศิลปะบำบัด (Artfield) คือกลุ่มนักกระบวนการศิลป์ที่นำกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะมาปรับใช้เพื่อการบำบัด ฟื้นฟูเยียวยาทางด้านจิตใจของผู้ป่วย และบุคคลทั่วไปที่มีความเครียด หรือผู้สนใจการเรียนรู้ในเชิงบำบัดรักษาด้วยกระบวนการทางศิลปะที่เน้นกระบวนการทำ การสร้างพื้นที่ทางกาย ควบคู่กับการเปิดที่ว่างทางใจ ผู้ร่วมโครงการจะได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้สื่อศิลปะ (ศรัณย์ณัฐ หิรัญคุปต์. ๒๕๕๗)

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. ศึกษาการใช้ “ศิลปะบำบัด” ในขอบข่ายว่าศิลปะบำบัดประเภททัศนศิลป์ วาดเส้นหรือจิตรกรรมที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงมีความพึงพอใจมากกว่า
๒. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและด้านสุนทรียภาพของผู้ต้องขังหญิง
๓. เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อการประกอบอาชีพ

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้มีความสนใจในด้านศิลปะ และมีความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการศิลปะบำบัด จำนวน ๒๕ คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย กิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปะประเภททัศนศิลป์ วาดเส้นและจิตรกรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมข้อมูล

- ๑.๑ ศึกษาข้อมูล โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๒ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิง และพัศดีเรือนจำ

๑.๓ สังเกต สังเกตความสนใจการเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาทักษะและฝีมือ พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้ต้องขัง

๒. การวิเคราะห์

วิเคราะห์และประเมินผลจากผลงานของผู้ต้องขัง และจากการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

๓. นำเสนอข้อมูล

กระบวนการสร้างสรรค์งานวิจัย กิจกรรมศิลปะบำบัดในรูปแบบงานทัศนศิลป์ จิตรกรรมรูปแบบความเรียง และรูปภาพประกอบ

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ต้องขังหญิง หมายถึง บุคคลเพศหญิงที่ถูกขังอยู่ในเรือนจำ รวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก

นักโทษเด็ดขาด หมายถึง บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความร่วมมือถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

ศิลปะบำบัด (Art Therapy) คือการใช้ศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกของอารมณ์ ความรู้สึก ความขัดแย้ง ที่ซ่อนอยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้เพื่อบำบัดรักษาเยียวยาจิตใจ เสริมสร้าง พัฒนาศักยภาพของบุคคล และคืนความสมดุลให้กับชีวิต (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา : ๒๕๕๐)

สุนทรียภาพ (Aesthetics) เป็นคำในภาษากรีก หมายถึงความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งที่งาม ไพเราะ หรือรื่นรมย์ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติหรือศิลปะ (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ. ๒๕๓๐ : ๖) ส่งผลต่อบุคลิกภาพ รสนิยม ความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจคุณค่า การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคคลต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. บรรลุเป้าหมายการศึกษา ที่ต้องการศึกษาว่างานศิลปะประเภทใดที่สามารถทำให้ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกจำกัดอิสรภาพ ถูกกักขังเป็นระยะเวลานาน ๆ มีความพึงพอใจ ได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ลดแรงกดดัน และมีจิตใจสงบขึ้นมากกว่า เพื่อที่จะนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะบำบัดในเรือนจำครั้งต่อไป

๒. กิจกรรมศิลปะบำบัดส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและด้านสุนทรียภาพช่วยบำบัดความรู้สึกขัดแย้ง ปมปัญหาที่ซ่อนอยู่ในใจ สร้างสมาธิ ช่วยผ่อนคลายและเสริมสร้างทักษะ ความชำนาญในงานด้านศิลปะ เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง ให้อภัยตนเอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นคนใหม่ มีชีวิตใหม่ เพื่อกลับคืนสู่สังคม

บทที่ ๒

อิทธิพลที่มาของแนวความคิด

แนวความคิดและที่มาของแรงบันดาลใจ

แรงบันดาลใจที่ผู้วิจัยใช้ในการขับเคลื่อนความคิด กระบวนการสร้างสรรค์งานวิจัยสร้างสรรค์ในหัวข้อศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังหญิง มาจากประสบการณ์ในฐานะที่เป็นครูสอนศิลปะ และเชื่อมั่นว่าศิลปะนั้นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของคนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ล้วนสามารถฝึกฝนให้มีจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ได้ ทำไมต้องฝึกฝนให้มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นความคิดในเชิงบวก ผู้ต้องขังที่ถูกกักขังจองจำเป็นระยะเวลานาน ๆ ย่อมรู้สึกหดหู่ เศร้าหมอง มองโลกในแง่ลบ การฝึกฝนให้มีความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดในแง่บวกจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการเสริมสร้างความสุข ความมั่นใจในตนเอง อีกทั้งยังเชื่อมั่นว่า ศิลปะยังให้ประโยชน์อย่างมากมายต่อผู้ที่อยู่ในภาวะกดดัน เช่น ผู้ที่เพิ่งประสบกับภาวะสูญเสีย ผู้ป่วย หรือแม้แต่ผู้ต้องขังผู้ถูกจำกัดอิสรภาพ ศิลปะจะช่วยให้เกิดสมดุลของชีวิต จรรโลงจิตใจ ผ่อนคลาย พัฒนาความคิด สมาธิ และจิตใจ ทั้งยังช่วยในการจัดระบบความคิด การเชื่อมโยงความคิดที่กระจัดกระจายเข้าด้วยกันให้เป็นเอกภาพ

ศิลปะบำบัด (Art Therapy) คือการใช้ศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกของอารมณ์ ความรู้สึก ความขัดแย้ง ที่ซ่อนอยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ มีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้เพื่อบำบัดรักษาเยียวยาจิตใจ เสริมสร้าง พัฒนาศักยภาพของบุคคล และคืนความสมดุลให้กับชีวิต (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. ๒๕๕๐)

กระบวนการบำบัดของ นักศิลปะบำบัด หรือ Artfield นั้นมีรากฐานมาจากกระบวนการศิลปะบำบัดในแนวทางแห่งพุทธะ เป็นการมองกระบวนการศิลปะบำบัดในกระบวนการทัศนที่ว่าการบวนการที่เกิดขึ้นมิได้มุ่งเน้นการตัดสิน หรือการวิเคราะห์หาผลลัพธ์ ซึ่งมักมีการมุ่งหาคำตอบเชิงจิตวิทยา โดยการพยายามตีความหมาย ข้อสรุปของผลงาน การจัดสรรกระบวนการของ Artfield นั้นเน้นในแง่ของบรรยากาศ พื้นที่ เวลา ขอบเขตและสื่อศิลปะ เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดสภาวะผ่อนคลายที่การบำบัดรักษาตนเองจะเลื่อนไหล (ศรัณย์ณัฐ หิรัญคุปต์. ๒๕๕๗)

ด้วยแรงบันดาลใจที่ต้องการใช้ศิลปะเป็นสื่อในการบำบัดจิตใจผู้ต้องขัง ผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมศิลปะบำบัด โดยใช้ทฤษฎีของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ บิดาแห่งจิตวิเคราะห์ ผู้กล่าวว่า “ผลแห่งการแสดงออกจากจิตเบื้องลึก สัญลักษณ์ อันเป็นจารึกของความทรงจำที่ลบลือนไปแล้ว สามารถปรากฏออกมาเป็นความฝัน หรือการแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งเป็นการระบายความเครียดที่อยู่ภายในจิตใจ” (Freud. ๑๘๕๖-๑๙๓๙) เป็นแนวทาง ผสานเข้ากับหลักพุทธศาสนา และนำหลักวิธีการและขั้นตอนกิจกรรมศิลปะบำบัดมาจากการรวบรวมสรุปของนายแพทย์ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา (www.happyhomedclinic.com. ธันวาคม ๒๕๕๘) ที่ได้วางหลักการจัดศิลปะบำบัดไว้ดังนี้

๑. Establishes rapport (สร้างสัมพันธภาพ) เป็นขั้นแรกของการบำบัด สร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้บำบัดกับผู้รับการบำบัด ซึ่งรวมถึงการประเมินสภาพปัญหา และวางแผนการบำบัด

๒. Exploration (ค้นหาปัญหา) เป็นขั้นตอนของการสำรวจ ค้นหาวิเคราะห์ปัญหา ความขัดแย้งภายใน ส่วนลึกของจิตใจ

๓. Experiencing (ทบทวนประสบการณ์) เป็นขั้นการบำบัด โดยดึงประสบการณ์แห่ง ปัญหาขึ้นมาจัดเรียง ปรับเปลี่ยนแก้ไขใหม่ในมุมมองและสภาวะใหม่

๔. Empowerment (เสริมสร้างพลังใจ) เป็นขั้นสุดท้ายของการบำบัด โดยเสริมสร้างความ ภาควุฒิใจในตนเอง และให้โอกาสแห่งการเปลี่ยนแปลง

ความมั่นใจ ความภาควุฒิใจในตนเอง จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก ในระดับจิตใต้สำนึก

ฟรอยด์ เป็นผู้ริเริ่มให้ความสนใจกับจิตเบื้องลึก หรือจิตใต้สำนึก เขาเปรียบเทียบกับจิตใจ มนุษย์มีสภาพคล้ายภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในมหาสมุทร มีส่วนที่อยู่เหนือผิวน้ำเป็นส่วนน้อย ยังมีส่วนที่ อยู่ใต้ผิวน้ำเป็นส่วนใหญ่ ภาวะจิต ระดับที่มีความสำนึกควบคุมอยู่เช่นเดียวกับส่วนของน้ำแข็งที่อยู่เหนือ ผิวน้ำ ภาวะจิตระดับใต้สำนึกเหมือนส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำ เป็นที่สะสมองค์ประกอบของจิตไว้มากมาย ฟรอยด์ อธิบายว่าจิตระดับใต้สำนึกนี้ มีกลไกทางจิตหลายประเภทด้วยกัน เช่น แรงจูงใจ อารมณ์ที่ถูก เก็บกด ความรู้สึกนึกคิด ความฝัน ความทรงจำ ฯลฯ พลังจิตใต้สำนึกมีอิทธิพลเหนือจิตสำนึกกระตุ้น ให้ปฏิบัติพฤติกรรมประจำวันทั่ว ๆ ไป เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมไร้เหตุผล และผิดปกติในลักษณะ ต่าง ๆ (www.novabizz.com. ธันวาคม ๒๕๕๙)

อิทธิพลจากหนังสือ และบทความทางวิชาการ

๑. “ศิลปะสื่ออารมณ์ของคนคุณ” ผู้เขียนคือ คุณชาญชัย นิยมสมบูรณ์ อาชีพนักทัศนศึกษา มีหน้าที่สำคัญ คือ ตรวจเซ็นเซอร์จดหมายธรรมดา และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของนักโทษ หนังสือได้สะท้อนให้ผู้อ่าน เห็นภาพจดหมายของนักโทษที่แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ในจิตใจ ที่มีทั้งข้อเขียน และภาพวาด ที่สื่อถึงความกดดัน ความทุกข์ทรมาน ความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ภาพวาดหลาย ๆ ภาพ สร้างความสะเทือนใจให้ผู้อ่านเป็นอย่างมาก ภาพวาดของนักโทษทำให้ผู้อ่านมองเห็นจินตนาการ และกลไกการป้องกันตนเองของเขา และรู้เท่าทันว่าเขากำลังคิดถึง อะไรอยู่ ผู้เขียนได้พรรณนาภาพวาดโดยสะท้อนถึงอารมณ์ อารมณ์ ที่กระจายอยู่ในคุก จุดประกายให้สังคม ช่วยกันคิดว่าควรจะบริหารความขัดแย้งในการใช้ชีวิตของมนุษย์ต่างชาติพันธุ์ที่ถูกขังรวมอยู่ในคุก เดียวกันได้อย่างไร

ชาญชัย นิยมสมบูรณ์ ผู้เขียนได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับทฤษฎีเรื่องอำนาจ ของ มิเชล ฟูกูเกต์ นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ผู้สรุปแนวคิดเรื่องอำนาจไว้ว่า อำนาจมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ที่ใดมีอำนาจ ที่นั่นย่อมมีการต่อต้าน ขัดขืนต่ออำนาจนั้น และเขาได้ใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์ภาพวาดของนักโทษต่างชาติที่ส่งออกนอกคุก แล้วพบว่าภาพวาดแต่ละภาพของนักโทษต่างชาติมีนัยสำคัญที่แฝงความหมายต่าง ๆ ไว้มากมายในมิติแห่ง อำนาจทั้งสามมิติ คือ มิติแห่งการจำยอม มิติแห่งการต่อรอง และมิติแห่งการต่อต้านอำนาจ จากกฎระเบียบวินัยและข้อบังคับของคุกที่ครอบงำนักโทษอยู่

โดยสรุปหนังสือเล่มนี้ เป็นการวิเคราะห์ภาพวาดของนักโทษต่างชาติโดยใช้ทฤษฎีเรื่องอำนาจ ของ มิเชล ฟูกูเกต์ เป็นแกนหลักในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ชาญชัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านหรือบุคคลทั่วไปลดอคติ

และมีความรู้สึกที่ดีกับคนที่เดินทางผิดกลายมาเป็นนักโทษ อาจโดยความตั้งใจ ความประมาทไม่ตั้งใจ หรือด้วยความจำเป็นบังคับ อาจด้วยระบบการบริหารประเทศที่ล้มเหลวของรัฐบาล หรือด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ทำให้คนปกติซึ่งตามธรรมชาติแล้วไม่มีใครอยากทำผิด ไม่มีใครอยากทำความชั่ว ต้องกลายมาเป็นนักโทษถูกกักขังจองจำอยู่ในคุก

หนังสือเล่มนี้ได้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเข้าใจว่าการถูกจำกัดพื้นที่ การถูกจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย การถูกจำกัดอิสรภาพทางจิตใจและพฤติกรรม การถูกจำกัดอิสรภาพทางการสื่อสารถือเป็นการลงโทษที่รุนแรงมากแล้ว ดังนั้นบุคคลภายนอกควรจะต้องมีความเห็นอกเห็นใจ เมตตาสงสาร และให้การช่วยเหลือนักโทษเหล่านี้เท่าที่ศักยภาพของแต่ละคนจะสามารถกระทำได้

๒. ศิลปะบำบัดศาสตร์และศิลป์แห่งการบำบัด ผู้เขียน นายแพทย์วิศักดิ์ สิริรัตนเรขา หนังสือเล่มนี้รวบรวมความรู้เรื่องการใช้ศิลปะบำบัดที่สามารถเข้าใจได้ง่าย และมีความอิสระในตัวเอง มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ คุณค่าทางศิลปะ จะไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะในมิติด้านศิลปะ แต่ยังมีมิติทางการศึกษาด้านสุขภาพกาย และจิต ด้านสังคม วัฒนธรรม ปรัชญา ภูมิปัญญา และจิตวิญญาณ การนำศิลปะมาใช้ในแง่ของการพัฒนาจิตใจ จะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหา ความคับข้องใจ สามารถสื่อสารผ่านออกมาทางงานศิลปะ

หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจในอีกแง่มุมเรื่องศิลปะบำบัด ว่าศิลปะบำบัดมีประโยชน์ในด้านการพัฒนาอารมณ์ สติปัญญา สมาธิ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการสื่อสาร และเสริมสร้างทักษะสังคมอีกด้วย และศิลปะบำบัด ยังนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำจิตบำบัด (psychotherapy) ที่ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งหลักการของศิลปะบำบัดคือใช้ศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความขัดแย้ง และความต้องการ ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ

นายแพทย์วิศักดิ์ได้อธิบายว่าการแสดงออกทางผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นลายเส้น สี รูปทรง สัญลักษณ์ อารมณ์ ความหมาย ที่สื่อออกมาทั้งหมดสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นอย่างไร หรือสภาพจิตมีปัญหาอย่างไร ส่วนการประเมินผลการบำบัดรักษาด้วยศิลปะบำบัด เน้นที่กระบวนการและกิจกรรมทางศิลปะ ไม่ได้เน้นที่ผลงานหรือคุณค่าทางศิลปะ

๓. “ศิลปะรากฐานแห่งการศึกษา” ผู้เขียน เทวี ประสาท อธิบายความหมายของศิลปะ และการศึกษาไว้ชัดเจน ศิลปศึกษาที่แท้ไม่เพียงทำให้สภาพแวดล้อมทางกายภาพสวยงามเท่านั้น จุดประสงค์ที่สำคัญกว่าคือ การเข้าถึงกันบึงแห่งจิตใจมนุษย์ ศิลปศึกษาศาสตร์ชาติเพื่อที่จะเข้าใจจิตวิญญาณและท่วงทำนองของมัน และในฐานะครู ขั้นตอนสำคัญอันหนึ่งที่ต้องทำคือ แนะนำลูกศิษย์ให้รู้จักกับท่วงทำนองและจังหวะแห่งความสอดคล้องประสานกลมกลืนในธรรมชาติเสียตั้งแต่วัยแรกเริ่มการศึกษาของพวกเขา เพราะองค์ประกอบเหล่านี้จะแทรกซึมลงไปจิตใจอย่างลึกซึ้งและมีอิทธิพลอย่างยิ่ง

หนังสือเล่มนี้ ได้ให้แง่มุม และทัศนะเรื่องศิลปะในแนวทางที่แตกต่างออกไปจากหนังสือสอนศิลปะทั่วไป ทำให้ผู้อ่านได้เปิดโลกทัศน์ มองเห็นศิลปะในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์ การขาดความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ทำให้ผู้คนสูญเสียสมดุลทางจิตใจ บรรยากาศแห่งความตึงเครียดขัดแย้งที่ปรากฏในโลก ก็เป็นผลมาจากการไม่เข้าใจแก่นแท้และความจำเป็นแห่งศิลปะ ศิลปศึกษาต้องพัฒนาขึ้น

จากการได้มีโอกาสพัฒนาตัวอย่างผลงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่ แต่ที่ตีไปกว่านั้นอีกก็คือ หากคนทุกคนสามารถทำงานที่สร้างสรรค์ด้วยมือของเขาหรือของเธอเอง พวกเขาย่อมเข้าใจงานศิลปะได้โดยตรง ชะกัร อุษเสน ผู้เขียนบทกล่าวนำให้หนังสือเล่มนี้ กล่าวไว้ว่า ศิลปะที่หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ไม่ใช่ศิลปะประเภทที่สอนกันสัปดาห์ละ ๒-๓ วัน หรือ ๑-๒ ชั่วโมงในชั้นเรียน แต่เป็นศิลปะที่ฝึกฝนกันตลอดชีวิตหรือเป็นศาสนา (การภาวนา) อีกทั้งผู้อ่านยังจะได้รับความรู้ และขจัดความสับสนในเรื่องลำดับความสำคัญของศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระหว่างจิตรศิลป์กับประยุกตศิลป์ พร้อมกับความเชื่อมั่นว่าชีวิตก็คืองานศิลปะนั่นเอง

หนังสือของเทวี ประสาท ช่วยเชื่อมโยงเรื่องความเข้าใจการทำศิลปะบำบัด กับวิชาศิลปะแบบก้าวหน้าให้ผู้วิจัยเข้าใจ และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังชาย เทวี ประสาท อธิบายว่า ครูผู้สอนศิลปะจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวทางจิตที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปะของผู้เรียน ต้องเรียนรู้ที่จะเชื่อว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะสามารถเปิดประตูไปสู่โลกและชีวิตด้านในของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกันกับแนวคิด และวิธีการของศิลปะบำบัด

๔. บทความเรื่องศิลปะบำบัด ศิลปะเยียวยาใจ แพทย์หญิงพัชรินทร์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง กล่าวว่า ศิลปะบำบัดเป็นเครื่องมือในการเข้าไปสังเกต รับฟัง ยอมรับผู้ป่วยอย่างที่เป็น แล้วจะเห็นแง่มุมบางอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวด้านลบ ความเจ็บปวด หรือความภาคภูมิใจ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว รู้ว่าปัญหาของผู้ป่วยคืออะไรแล้ว จึงมาพิจารณาต่อไปว่า เครื่องมืออะไรจึงจะช่วยเยียวยาเขาได้ ซึ่งไม่จำกัดว่าต้องเป็นศิลปะประเภทไหน แล้วแต่ความเชี่ยวชาญของผู้บำบัดและความถนัดของผู้ป่วย

ในระหว่างกระบวนการ ศิลปะจะทำหน้าที่หลาย ๆ อย่าง ครั้งแรก ๆ อาจเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ ต่อมาเป็นช่องทางเก็บเกี่ยวข้อมูล บางครั้งศิลปะทำหน้าที่ตั้งคำถาม บางจังหวะเป็นเครื่องถ่ายเทพลังงานที่ล้นทะลักอยู่ภายใน บางทีก็เป็นเครื่องบอกทาง และหลาย ๆ โอกาสก็นำไปสู่ความเข้าใจอะไรที่มีนัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต

เป้าหมายของการทำศิลปะบำบัดในแง่มุมของ แพทย์หญิงพัชรินทร์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง คือ การเข้าถึงสมดุลหรือจุดที่ชีวิตจะดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขตามสมควร ปัญหาบางอย่างอาจไม่สามารถทำให้หมดไป แต่คนจะต้องดำรงอยู่ให้ได้ด้วยศักยภาพที่มีอยู่ และมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเป็นจริง เช่น ถ้าทำศิลปะบำบัดกับผู้ป่วยโรคมะเร็ง เป้าหมายไม่ใช่ทำโรคมะเร็งให้หายไป หากแต่เป็นการช่วยเหลือให้ คลี่คลายจากความทุกข์ ความกลัว ไม่ว่าจะเป็นกลัวเจ็บ กลัวพลัดพรากหรือกลัวตาย ดึงศักยภาพในตัวออกมาใช้ เพื่อเคลื่อนกลับไปสู่ตัวตนเดิมที่เคยเป็น เคยมีความสุขอย่างไร ให้สามารถมีความสุขได้อย่างนั้น ด้วยการเข้าถึงความจริงที่ว่า ความเจ็บป่วยหรือการตายเป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่ง หรือเรียกว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ใช่ทั้งหมด นี่คือการต้อนรับชีวิตอย่างชัดตรง อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ และเป็นหนทางไปสู่การดำรงอยู่อย่างสมศักดิ์ศรี

๕. บทความเรื่องก้าวอย่างสู่การเป็นนักศิลปะบำบัด ศรัณย์ณัฐ หิรัญคุปต์ กล่าวว่า มีแนวคิดในการทำศิลปะบำบัดอยู่หลายแนวทาง เช่น นักศิลปะบำบัดในแนวทางจิตวิทยาประยุกต์ เป็นการบำบัดรักษาทางจิตเวชรูปแบบหนึ่ง ที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ความผิดปกติบางประการ

ของกระบวนการทางจิตใจ อนุพันธ์ พฤษพันธ์ขจี ผู้อำนวยการสถาบันศิลปะบำบัดในแนวทางมนุษยปรัชญา กล่าวถึงศิลปะบำบัดว่า เป็นศาสตร์ที่ช่วยปรับสมดุลข้างในจิตใจของผู้ที่เสียสมดุล ให้กลับมาสู่โลกปกติ หรือภาวะที่กลับคืนมาสู่ความเป็นตัวเอง ซึ่งการเสียสมดุลในชีวิตนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนชรา และมาจากหลาย ๆ สาเหตุ ที่แตกต่างกัน จนทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิต แย่ลง เช่น เกิดภาวะความเครียด หรืออาการเจ็บป่วยบางอย่าง

หนังสือ และบทความที่กล่าวมา ล้วนมีอิทธิพลเสริมแรงบันดาลใจ และแรงขับเคลื่อน รวมทั้งให้ข้อมูล แง่คิด กลวิธีต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของโครงการศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังหญิงทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม อันทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานวิจัยสร้างสรรค์นี้ จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

อิทธิพลจากศิลปิน

เดนนิส ซอบิน ศิลปินจากเรือนจำ ผู้เคยถูกจองจำในคุกนานถึง ๑๒ ปี และเป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิ Prison Foundation ในกรุงวอชิงตัน เป็นมูลนิธิที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนการสร้างสรรค์และจำหน่าย ผลงานของผู้ต้องขังจากเรือนจำ ซอบิน กล่าวว่าผู้ต้องขังหลายคนคิดถึงครอบครัว พวกเขาจะวาดภาพ ครอบครัวตัวเอง กิจกรรมการสร้างสรรค์ระหว่างคนในครอบครัว ผู้ต้องขังบางคนโกรธ เกลียด การถูกจองจำในคุก เพราะมีประสบการณ์ไม่ดีในคุก พวกเขาจะระบายออกในภาพวาดที่แสดงความเป็นจริงของชีวิตในเรือนจำ และภาพทรงที่กักขังอิสรภาพของพวกเขาเอาไว้

ศิลปะช่วยผู้ต้องขังเยียวยา พันฟู และบำบัดจิตใจได้ดี โดยหัวข้อของภาพเขียนที่ผู้ต้องขังนิยม เขียนมากที่สุด คือภาพเกี่ยวกับครอบครัว นอกนั้นก็จะเป็นภาพทิวทัศน์ ภาพวาดธรรมชาติ งานภาพวาดฝีมือของผู้ต้องขัง นำออกขายตามแกลเลอรี โดยเจ้าของแกลเลอรีได้รับผลกำไรเล็กน้อยเป็นการตอบแทน หากขายภาพวาดได้ เงินที่ได้จากการขายภาพแต่ละชิ้นจะถูกนำไปแบ่งครึ่งระหว่างผู้ต้องขัง กับมูลนิธิ Prison Foundation เพื่อใช้เป็นทุนในการส่งเสริมฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วยงานศิลปะต่อไป โดยผลสัมฤทธิ์จากการใช้ศิลปะฟื้นฟูเยียวยาจิตใจผู้ต้องขัง จากการทำงานของมูลนิธิ พิสูจน์ได้ว่าช่วยให้ผู้ต้องขังสร้างความมั่นใจ ในตนเองให้สูงขึ้นได้จริง

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังหญิงนี้ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ในข้อมูลที่สำคัญ ๒ ส่วน คือ ๑. ศิลปะบำบัด ๒. พฤติกรรมของผู้ต้องขังหญิง โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวม แนวคิดทั้งหลายในด้านศิลปะบำบัดทั้งจากหนังสือและบทความ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แต่ในส่วนของการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ผู้วิจัยยังไม่พบข้อมูลวิจัยศึกษาเรื่องผู้ต้องขังหญิง มีความพึงพอใจในศิลปะบำบัดรูปแบบใด หากในการค้นคว้าข้อมูล ผู้วิจัยได้พบว่าโครงการจัดทำนิตยสารศิลปะจากผู้ต้องขังของศิลปินเดนนิส ซอบิน และมูลนิธิ Prison Foundation มีการนำเสนอความคิดที่ว่า หัวข้อของภาพเขียนที่ผู้ต้องขังนิยมเขียนมากที่สุด คือภาพเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งไม่ได้บ่งชี้ว่าผู้วาดเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

บทที่ ๓

กระบวนการจัดกิจกรรม

กระบวนการจัดกิจกรรมทั้งหมดได้เป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้มีการปรึกษา และประสานงานกับผู้บัญชาการเรือนจำ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อได้รับทราบข้อมูลและความต้องการในเบื้องต้นของผู้ต้องขังหญิง โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนในเรือนจำที่ยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะให้โครงการนี้ได้จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ โดยมีแผนงานการจัดกิจกรรม ดังนี้

แผนงาน	วัน/เดือน/ปี	ผู้รับผิดชอบ	พื้นที่ดำเนินงาน
-ศึกษาและเก็บข้อมูล -ดำเนินการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ในทัณฑสถาน	ต.ค. – ธ.ค. ๒๕๕๙	นายพิเศษ โพนพิศ	เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี
ทำกิจกรรมศิลปะบำบัด กับกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ต้องขังหญิง) -สร้างสัมพันธภาพ -กิจกรรมด้านทัศนศิลป์ -วาดภาพอิสระ -ทักษะการวาดเส้น -สร้างสรรค์ภาพวาด ตามหัวข้อที่กำหนด -ฝึกทักษะการใช้สี	ธ.ค.-ก.ค. ๒๕๖๐	นายพิเศษ โพนพิศ นางพิมพ์ ไกรแก้ว	เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี
-สร้างสรรค์นิทานประกอบ ภาพวาด	ก.ค - ส.ค. ๒๕๖๐	นายพิเศษ โพนพิศ	เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี
สรุป และรายงานผล	ส.ค. - ก.ย ๒๕๖๐	นายพิเศษ โพนพิศ	

ตามที่ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่อง ศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังชาย เป็นอย่างดีจากผลตอบรับของผู้ต้องขัง ไปจนถึงเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ยิ่งขึ้นของผู้ต้องขังชาย และได้รับรางวัลรางวัลดีเด่น ในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานระดับชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐ ประเภทการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยายด้านทัศนศิลป์ ในหัวข้อเดียวกัน ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อมั่นในหลักการจัดกิจกรรมศิลปะบำบัดของนายแพทย์ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา

ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นหลักสำคัญในการศึกษาวิจัยเรื่องศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังชาย การศึกษาวิจัยหัวข้อ ศิลปะบำบัด เพื่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้หลักการเดียวกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. Establishes rapport (สร้างสัมพันธภาพ) เป็นขั้นแรกของการบำบัด สร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้บำบัดกับผู้รับการบำบัด ซึ่งรวมถึงการประเมินสภาพปัญหา และวางแผนการบำบัด
2. Exploration (ค้นหาปัญหา) เป็นขั้นตอนของการสำรวจ ค้นหา วิเคราะห์ปมปัญหา ความขัดแย้งภายในส่วนลึกของจิตใจ
3. Experiencing (ทบทวนประสบการณ์) เป็นขั้นการบำบัดโดยดึงประสบการณ์แห่งปัญหามาจัดเรียงปรับเปลี่ยนแก้ไขใหม่ในมุมมองและสภาวะใหม่
4. Expowerment (เสริมสร้างพลังใจ) เป็นขั้นสุดท้ายของการบำบัด โดยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง และให้โอกาสแห่งการเปลี่ยนแปลง

ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดแผนกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักวิธีการ ตามแผนงานที่วางไว้

สัปดาห์ที่ ๑ กิจกรรมการสร้างสัมพันธภาพ (Establishes rapport) ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ด้วยผู้ต้องขังเป็นผู้หญิงเพื่อให้ผู้ต้องขังเปิดใจได้โดยง่าย ผู้วิจัยจึงจัดให้วิทยากรผู้หญิงเป็นผู้จัดกิจกรรมในขั้นตอนแรกนี้ก่อนโดยเริ่มจากวิทยากรแนะนำตัวเอง ซึ่งแจ้งจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม สื่อสารด้วยรอยยิ้มและท่าทางที่เป็นมิตรสบตาผู้ฟังทุกคน และให้ผู้ต้องขังหญิงในโครงการ ต่อจากนั้นจะใช้คำว่า กลุ่มเป้าหมาย แนะนำตัวเองโดยเปิดอิสระไม่จำกัดว่าต้องแนะนำเฉพาะชื่อจริง ถ้าไม่สะดวกจะเปิดเผยชื่อจริง กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้ชื่อสมมติหรือสมญานามของตนเองได้ เมื่อรู้จักชื่อของกลุ่มเป้าหมาย วิทยากรพยายามจดจำชื่อ และจะใช้คำเรียกชื่อของแต่ละคนในการสนทนาเพื่อแสดงถึงความใส่ใจ วิทยากรพูดคุยสอบถามชีวิตความเป็นอยู่อย่างระมัดระวังที่จะไม่เข้าไปล่วงล้ำพื้นที่ส่วนตัว ชวนสื่อสารถึงความต้องการการประกอบอาชีพในอนาคต

สัปดาห์ที่ ๒-๑๐ เป็นการฝึกทักษะการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ดังนี้ ออกแบบลวดลายบนกระเป๋ายีนส์ ออกแบบลวดลายบนเสื้อยืด ออกแบบลวดลายบนบ้านนก ออกแบบลวดลายบนกระถางแคกตัส ออกแบบอุปกรณ์ตกแต่งบนโต๊ะทำงาน ออกแบบตกแต่งที่แขวนกุญแจ ทั้งหมดนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีความสุข มีความหวัง สร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจ ความผ่อนคลายทางด้านจิตใจ ด้วยการสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงจะสามารถใช้เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ ก่อนที่จะเข้าสู่การบำบัดในขั้นตอนของการสำรวจ วิเคราะห์ปมปัญหาในส่วนลึกของจิตใจในขั้นตอนต่อไป

สัปดาห์ที่ ๑๑ กิจกรรมวาดภาพระบายสี เขียนประวัติชีวิตครอบครัว เป็นกุศโลบายเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงได้มีโอกาสระบายความรู้สึกที่มีอยู่ในใจ ได้บอกรักใครบางคนที่รอเขาอยู่ และเป็นการ Exploration (ค้นหาปัญหา) เป็นขั้นตอนของการสำรวจ ค้นหา วิเคราะห์ปมปัญหา ความขัดแย้งภายในส่วนลึกของจิตใจที่ทำให้ผู้วิจัยได้รับทราบความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายในของกลุ่มเป้าหมาย เช่นมีกลุ่มเป้าหมายคนหนึ่งเขียนว่า

“ส่งมาให้รู้ ว่าแม่ไม่ได้ “ลืม” หนู ตั้งใจเรียน ห้ามดื้อ ห้ามชน เป็นเด็กดีของตายายนะลูก คิดถึงหนูที่สุดในโลก เดียวแม่ทำงานเสร็จ แม่จะรีบกลับไปอยู่กับหนู แม่รักหนูมากนะ”

ข้อความนี้ได้สะท้อนบางอย่างออกมาว่า ผู้ต้องขังหญิงรายนี้ปิดบังลูกของตนว่าตนเองถูกล่วงโทษ อยู่ในเรือนจำ แต่เลือกที่จะบอกลูกว่าตนเองมาทำงาน ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลก ไม่มีพ่อแม่คนใดอยากให้ลูกทราบว่า ตนเองเป็นนักโทษต้องถูกขังคุก แต่การไม่ยอมรับตนเอง จะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ติดค้างในใจได้ เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยจะได้ทำการสืบค้นข้อมูล รายละเอียด เพื่อใช้ในการบำบัดต่อไป

สัปดาห์ที่ ๑๒ กิจกรรมสร้างสัมพันธภาพ และวาดเส้นอิสระตามจินตนาการ เพราะมีการเปลี่ยนวิทยากรผู้มาเป็นตัวผู้วิจัยเองจึงต้องมีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพอีกครั้งเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับผู้วิจัย จากนั้นได้ให้กลุ่มเป้าหมายได้วาดภาพอิสระ

สัปดาห์ที่ ๑๓ กิจกรรมการเขียนบททวนเรื่องราวความรู้สึกที่มีคุณค่าต่อชีวิต นำมาแสดงออก ผ่านการวาดเส้น

สัปดาห์ที่ ๑๔ กิจกรรมการพัฒนาทักษะวาดเส้น ผ่านการวาดหุ่นนิ่ง เริ่มทดลองการวาดภาพ หุ่นนิ่งด้วยดินสอ เพื่อช่วยสร้างสมาธิ ฝึกความอดทน เสริมสร้างความรู้สึกลงในจิตใจและความรู้สึกอัน ลึกซึ้งของการเชื่อมประสานเป็นหนึ่งของสมาธิ สมอง และมือ โดยขั้นต้นให้ฝึกฝนโดยการลอกจากแบบ ที่นำไปให้ เริ่มต้นจากการเขียนเฉพาะใบหน้า เพราะใบหน้าคนเป็นจุดสำคัญอันดับแรกสำหรับการวาด ภาพคนเหมือน ใช้วิธีการสอนตามลำดับขั้นแบบเข้าใจง่าย

สัปดาห์ที่ ๑๕ กิจกรรมการพัฒนาทักษะวาดเส้น ผ่านการวาดการ์ตูน

สัปดาห์ที่ ๑๖ กิจกรรมการพัฒนาทักษะวาดเส้นระบายสี ผ่านการวาดภาพตามจินตนาการใน หัวข้อที่กำหนด การถูกกักขังจองจำในเรือนจำ ถูกจำกัดอิสรภาพทางร่างกาย และจิตใจ ไม่ได้พบปะ ใกล้ชิดญาติพี่น้อง โดยเฉพาะครอบครัว พ่อแม่ บุตรและภรรยา ย่อมทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความคิด ถึง และห่วงใยบุคคลทางบ้าน การได้สื่อสารระบายความรู้สึกออกมาเป็นภาพวาด ทำให้พวกเขาได้ผ่อนคลาย นับว่าเป็นขั้นตอนบททวนประสบการณ์ (Experiencing) เป็นขั้นการบำบัดโดยดึงประสบการณ์ ขึ้นมาจัดเรียง เพื่อทำความเข้าใจ

สัปดาห์ที่ ๑๗ กิจกรรมวาดเส้นระบายสีจากจินตนาการ “แพชั่นในจินตนาการ” ขึ้นชื่อว่า ผู้หญิง ๙๐ เปอร์เซ็นต์ย่อมมีความรู้สึกรักสวยรักงาม ชอบเรื่องแฟชั่นกันทั้งนั้น การต้องอยู่ในเรือนจำ ไม่ได้พบเห็นแฟชั่นแปลกใหม่ภายนอก ทำให้ผู้ต้องขังหญิงหลายคนโหยหา คิดถึง การได้แต่งกายใน เสื้อผ้ารูปแบบต่าง ๆ หัวข้อนี้ช่วยทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความสุขในจินตนาการแฟชั่นของตนเอง

สัปดาห์ที่ ๑๘ กิจกรรมวาดเส้นระบายสีจากจินตนาการ “ความทรงจำในวัยเด็ก” มนุษย์ทุกคนต้องการ เพื่อน และเพื่อนแต่ละคนมีบุคลิก ลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งนั่นอาจเกิดจากการถูกเลี้ยงดูที่แตกต่าง กันตั้งแต่ยังเป็นวัยทารก

ในวัยทารกนั้น ไม่สามารถ “ประพจน์ตัวไม่ดี” ได้ เพราะทารกไม่มีทางจะรู้วิธีการจัดการ กับผู้คน เขาถูกถูกระตุ้นให้กระทำการไปตามสิ่งต่าง ๆ ที่มายึดกุมความสนใจในปัจจุบัน เมื่อผู้ใหญ่ หงุดหงิดกับพฤติกรรมของเขา เป็นการง่ายที่จะเหมาเอาว่า เขา “ป่วน” หรือ “เล่นงาน” ถ้าผู้ใหญ่

เข้าหาเขาเฉกเช่นการทำสงคราม ความสัมพันธ์นั้นก็จะกลายเป็นสงคราม แต่หากว่าผู้ใหญ่เข้าหาด้วยท่าทีของหุ้นส่วน มันก็จะกลายเป็นเส้นทางเดินแห่งความร่วมมือร่วมใจ ถ้าเด็กทารกเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ตอบสนองต่อความต้องการของเขา เขาจะรู้สึกว่าโลกอบอุ่นปลอดภัย เขาจะคาดหวังว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อเขาด้วยความเคารพ ดังเดียวกับที่เขาเคารพผู้อื่น (ทอมสัน, 2546 : 100) การถูกบ่มเพาะในวัยเด็กด้วยอารมณ์ที่ไม่มั่นคงของผู้ใหญ่ จึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและทัศนคติที่มีผลสำคัญยิ่งต่อชีวิตของคนแต่ละคน

สัปดาห์ที่ ๑๙ กิจกรรมวาดเส้นระบายสีจากจินตนาการ “เพื่อน” ยังคงอยู่ในขั้นตอน ทบทวนประสบการณ์ (Experiencing) เป็นขั้นการบำบัดโดยดึงประสบการณ์ขึ้นมาจัดเรียง วาดภาพตามหัวข้อที่กำหนด ผศ.พญ.สุทธิพร เจนณณวาสนา กล่าวว่าเพื่อน แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. เพื่อนที่ทำให้เรามีชีวิตที่ดีขึ้น เป็นเพื่อนที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข สนุกสนานเฮฮาผ่อนคลายในทางสร้างสรรค์ และรับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา บ่นว่าในยามที่เราทำอะไรไร ๆ ช่วยเหลือยามเรามีปัญหา
2. เพื่อนที่ทำให้เรามีชีวิตที่แย่ลง เป็นเพื่อนที่ชวนสนุกในทางไม่ดี เสียเงิน เสียสุขภาพ เช่น ชักชวนเล่นการพนัน ใช้สารเสพติด ทำร้ายผู้อื่น ชวนกินเหล้า ชกต่อย ทะเลาะวิวาท หลอกหลวง ช่มชู้ เอาประโยชน์จากเรา (www.si.mahidol.ac.th, กุมภาพันธ์ 2559)

ในช่วงวัยรุ่นและวัยรุ่นหนุ่มสาว 13-18 ปี และ 19-25 ปี เพื่อนมีความสำคัญกับชีวิตของเราเป็นอย่างมาก การเลือกคบเพื่อนในช่วงวัยที่ร่างกายและจิตใจกำลังสับสนกับการเปลี่ยนแปลง อาจทำให้เกิดจุดเปลี่ยนในชีวิตอย่างคาดไม่ถึง การกำหนดให้กลุ่มเป้าหมายวาดภาพในหัวข้อนี้ เพื่อให้ย้อนรำลึก ทบทวนประสบการณ์การคบเพื่อน ซึ่งอาจช่วยทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจตัวเองได้ดียิ่งขึ้น นับเป็นขั้นตอนการบำบัดด้วยศิลปะที่สำคัญมาก ๆ ขั้นตอนหนึ่ง ที่ผู้วิจัยต้องพยายามใช้ศิลปะเป็นสื่อ นำทาง ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดึงประสบการณ์แห่งปัญหาขึ้นมาจัดเรียง เพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขใหม่ในมุมมองและสถานะใหม่ได้

สัปดาห์ที่ ๒๐ - ๒๓ กิจกรรมพัฒนาทักษะการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสร้างสรรค์นิทานประกอบภาพ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนเสริมสร้างพลังใจ (Empowerment) ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการใช้ศิลปะบำบัด ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มเป้าหมายช่วยกันออกแบบเนื้อหา และได้แสดงความสามารถด้วยการลงมือสร้างสรรค์งานเป็นนิทานประกอบภาพ ทั้งแต่งเรื่องและวาดภาพด้วยตนเองโดยมีจุดประสงค์เพื่อมอบให้เด็ก ๆ ที่คลอดและเติบโตในเรือนจำ การมีโอกาสร่วมสร้างสรรค์ผลงานนิทาน เพื่อเด็กด้อยโอกาส ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความภาคภูมิใจในตนเอง ช่วยเสริมสร้างพลังใจ เป็นโอกาสแห่งการเปลี่ยนแปลง และเป็นไปตามขั้นตอนการใช้ศิลปะบำบัดตามหลักการ อีกทั้งขั้นตอนนี้ยังเป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิจัยว่า ศิลปะบำบัดประเภทใดในขอบข่ายงานทัศนศิลป์ วาดเส้น และจิตรกรรม ที่ทำให้ผู้ต้องขังหญิงพึงพอใจมากกว่า

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของต่อสิ่งของ หรือบุคคลในทางบวก จะแสดงออกมาในรูปแบบของความรู้สึกที่ชอบมาก ชอบน้อย พอใจมาก พอใจน้อยต่อสิ่งนั้น ๆ หรือบุคคลนั้น ๆ ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้น เมื่อมีแรงจูงใจ และเมื่อความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนอง

สามารถลดความตึงเครียด ก่อให้เกิดความสุขใจ สบายใจ (กฤษณะ เดชนะ, 2543 : 7) ก่อนการลงมือสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้สอบถามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 25 คน ทั้งโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และการทำแบบสอบถามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 25 คน ทั้งโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และการทำแบบสอบถาม ศิลปะประเภทใดที่กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจมากที่สุด ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในศิลปะจิตรกรรมในหัวข้อการวาดภาพสร้างสรรค์ตามจินตนาการมากกว่า

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ผลงาน

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานของผู้ต้องขังที่น่าสนใจบางส่วนมาแสดงไว้ในรายงานชิ้นนี้ เพื่อนำมาวิจารณ์ และวิเคราะห์ตามความเหมาะสมในแต่ละหัวข้อ

การวิจารณ์งานศิลปะของผู้ต้องขัง ประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นโดยการใช้ความรู้ทฤษฎีทัศนศิลป์ การแสดงออกทางศิลปะ ทั้งในด้านสุนทรียศาสตร์และสาระอื่น ๆ ด้วยการติชม เพื่อให้ผู้วาดเข้าใจผลงานของตนเองมากขึ้น มีเป้าหมายไปสู่การพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงผลงานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

จีน เอ มิทเลอร์ (Jean A. Mitler. ๒๕๓๖) อ้างใน (วุฒิ วัฒนสิน.๒๕๔๑: ๔๑๕) ขั้นตอนในการวิจารณ์งานศิลปะมี ๔ ขั้นตอน

1. ขั้นการบรรยาย (Description)
2. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)
3. ขั้นการตีความหมาย (Interpretation)
4. ขั้นการตัดสิน (Judgment)

วิธีการวิเคราะห์งานทัศนศิลป์ ผู้วิเคราะห์จะเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งที่ได้สำรวจไว้ในขั้นแรก เป็นการค้นหาคุณค่าความสมบูรณ์ ในงานศิลปะนั้นโดยอ้างอิงทฤษฎี ศิลปะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งข้อมูลไปยังขั้นตอนการตีความ และตัดสินต่อไป

แต่ในที่นี้การวิเคราะห์ผลงานของผู้ต้องขัง ในโครงการศิลปะบำบัดมีจุดมุ่งหมายเพื่อการค้นหาความหมาย สำรวจความคิด ความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายในใจ เนื้อหา แรงบันดาลใจ ชิ้นงานแต่ละชิ้นสะท้อนภาพสิ่งใดบ้าง อาทิ ความสะท้อนใจ ความทุกข์ ความสุข รวมถึงจินตนาการและความฝัน แรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ผลงานแต่ละชิ้น โดยมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังได้ใช้งานศิลปะเป็นสื่อในการสื่อสารถึงความรู้สึกที่อยู่ภายในใจ เน้นที่การทำงานของแต่ละบุคคล โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมายที่วางไว้ใน ๒ ประการ คือ

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและด้านสุนทรียภาพ
2. เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อการประกอบอาชีพ

ตามหัวข้องานสร้างสรรค์ที่มีทั้ง ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบอิสระ และรูปแบบที่ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนด โดยนำข้อมูล ๒ ส่วน มาผนวกกัน ส่วนที่ ๑ จากการพูดคุย และรับฟังคำอธิบายความหมายของภาพจากตัวกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ส่วนที่ ๒ จากการสังเกต กระบวนการสร้างงานและลักษณะของผลงานที่สื่อออกมาโดยอ้างอิงกับหลักวิชาการทางด้านศิลปะ

วาดเส้นตามจินตนาการ

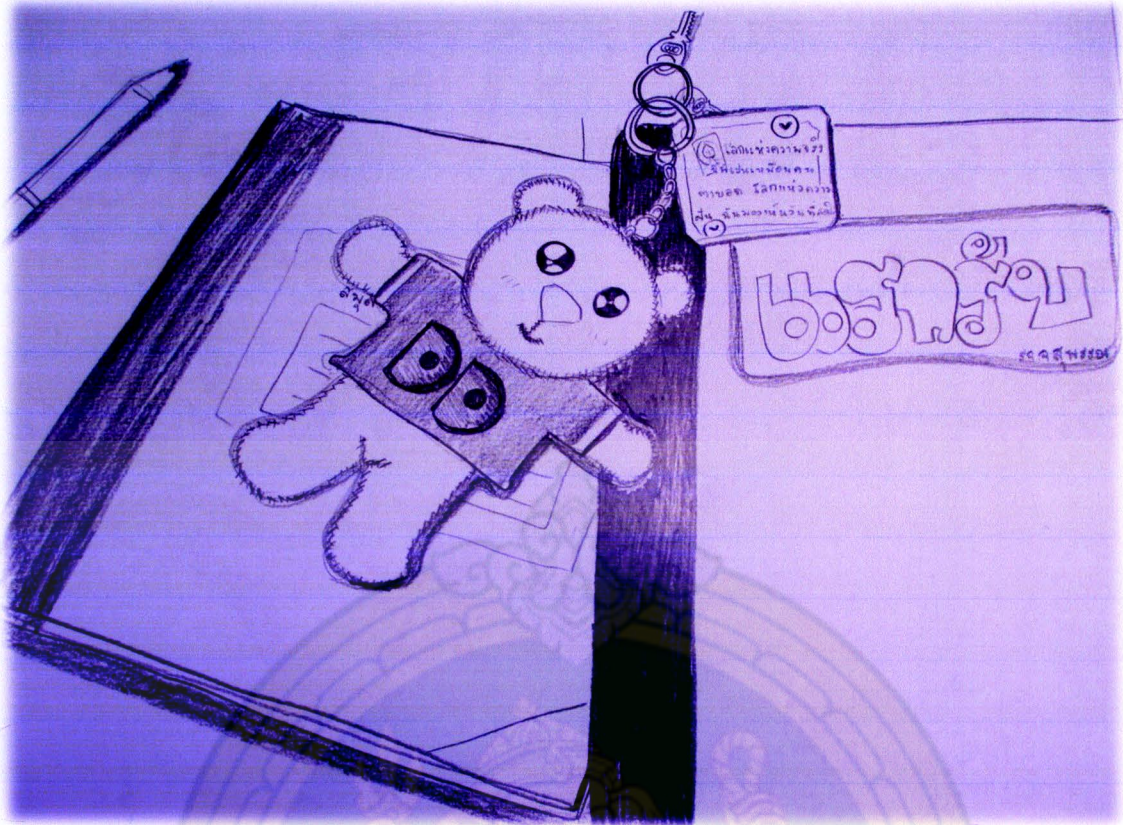

ภาพ ๑

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

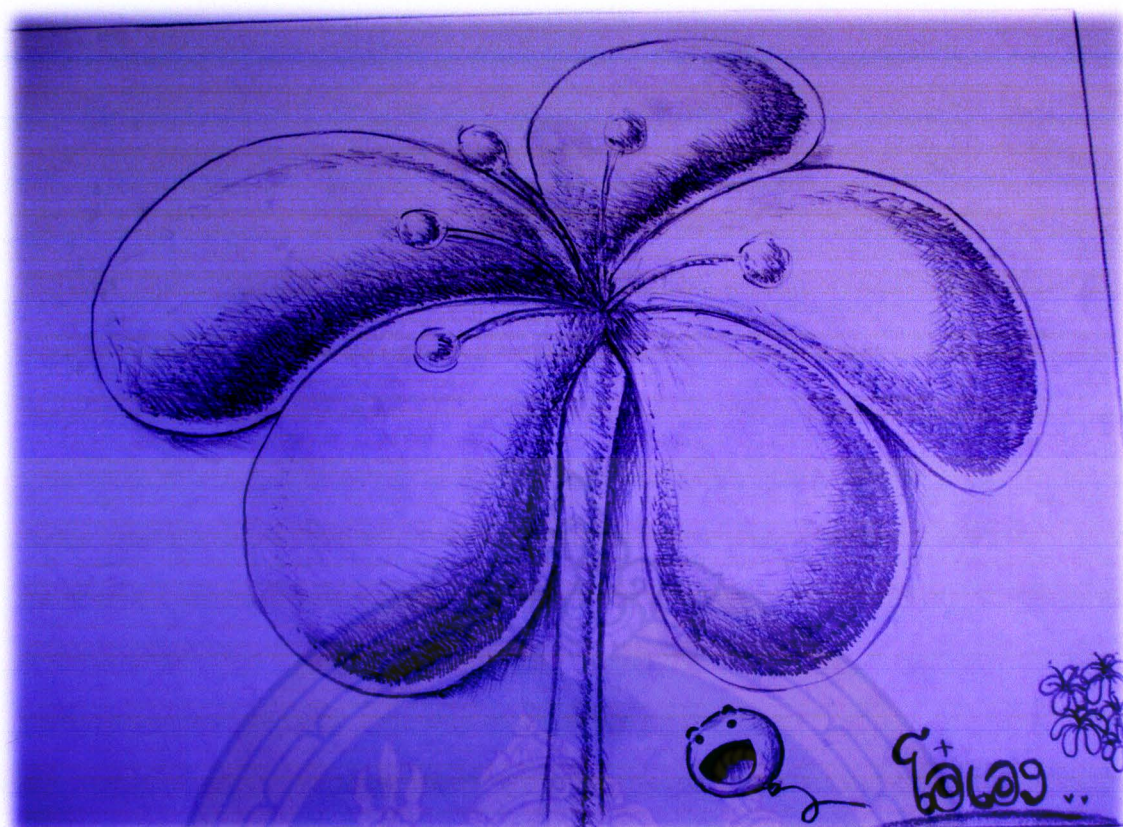
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๔

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๕

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง	✓		
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

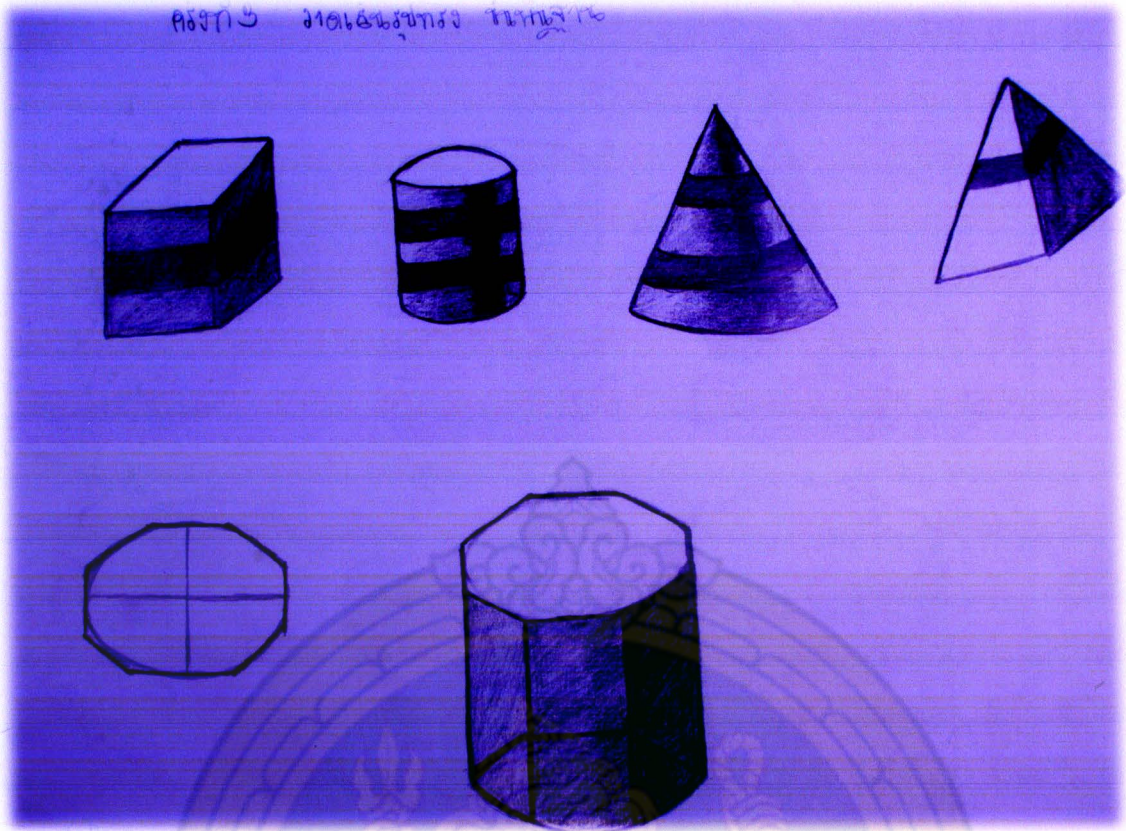
ภาพ ๖

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

วาดเส้นจากหุ่นนิ่ง

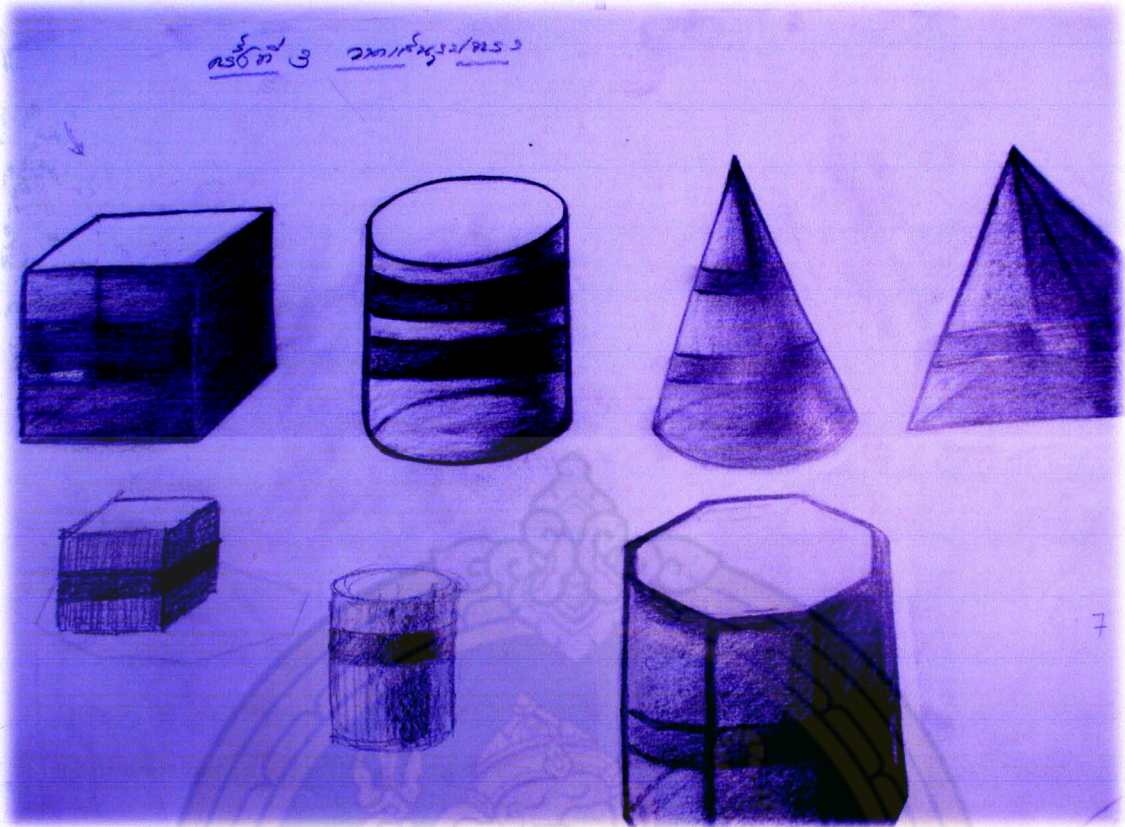

ภาพ ๗

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

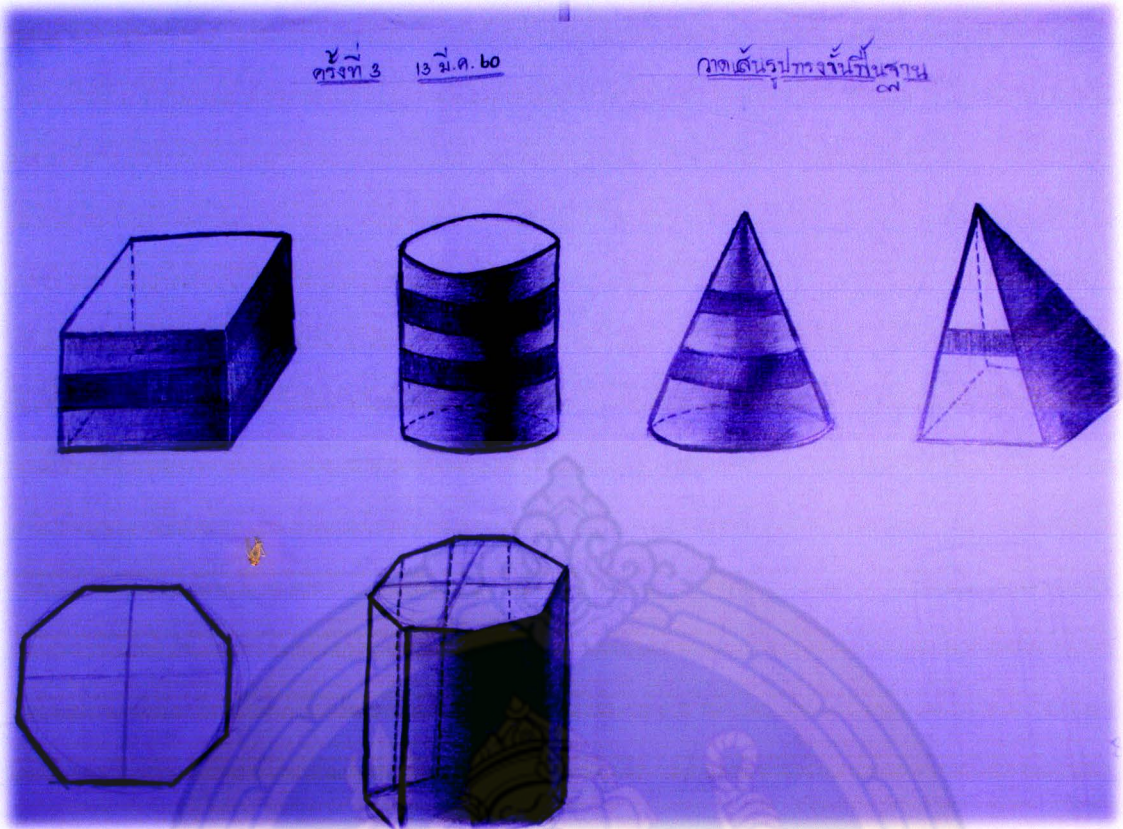
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๘

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

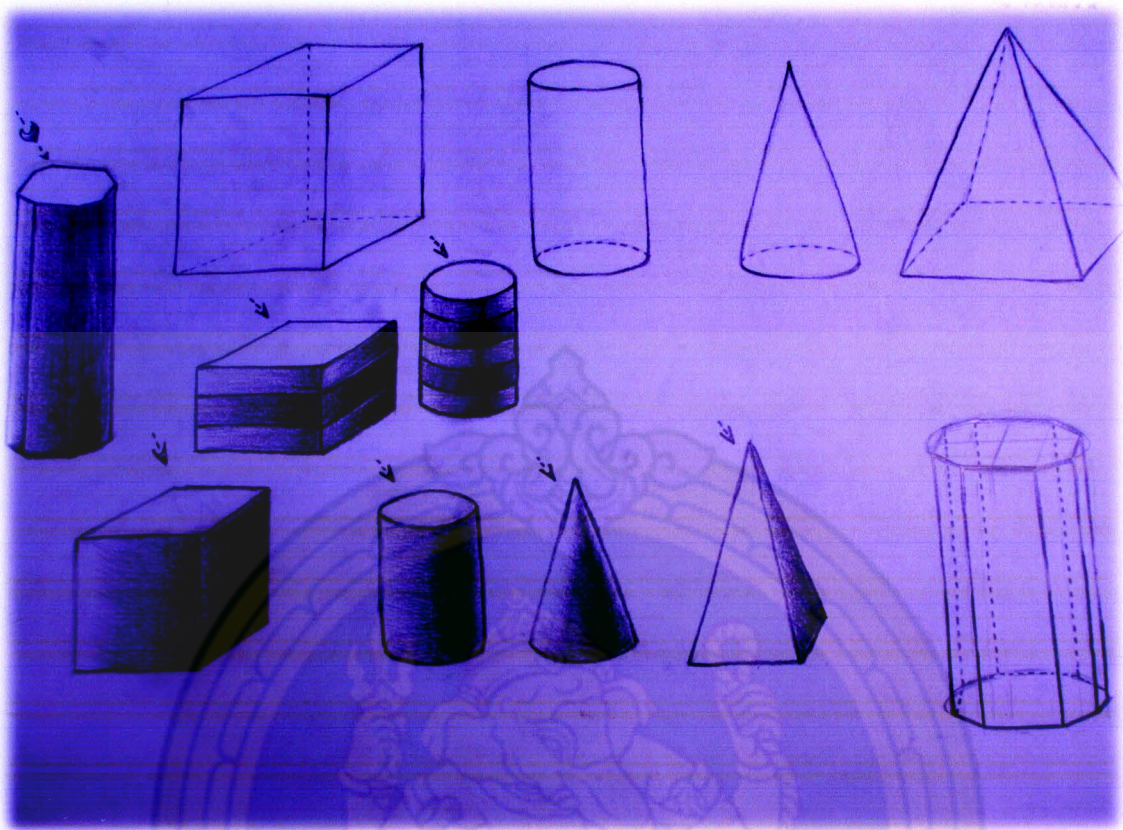
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๙

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

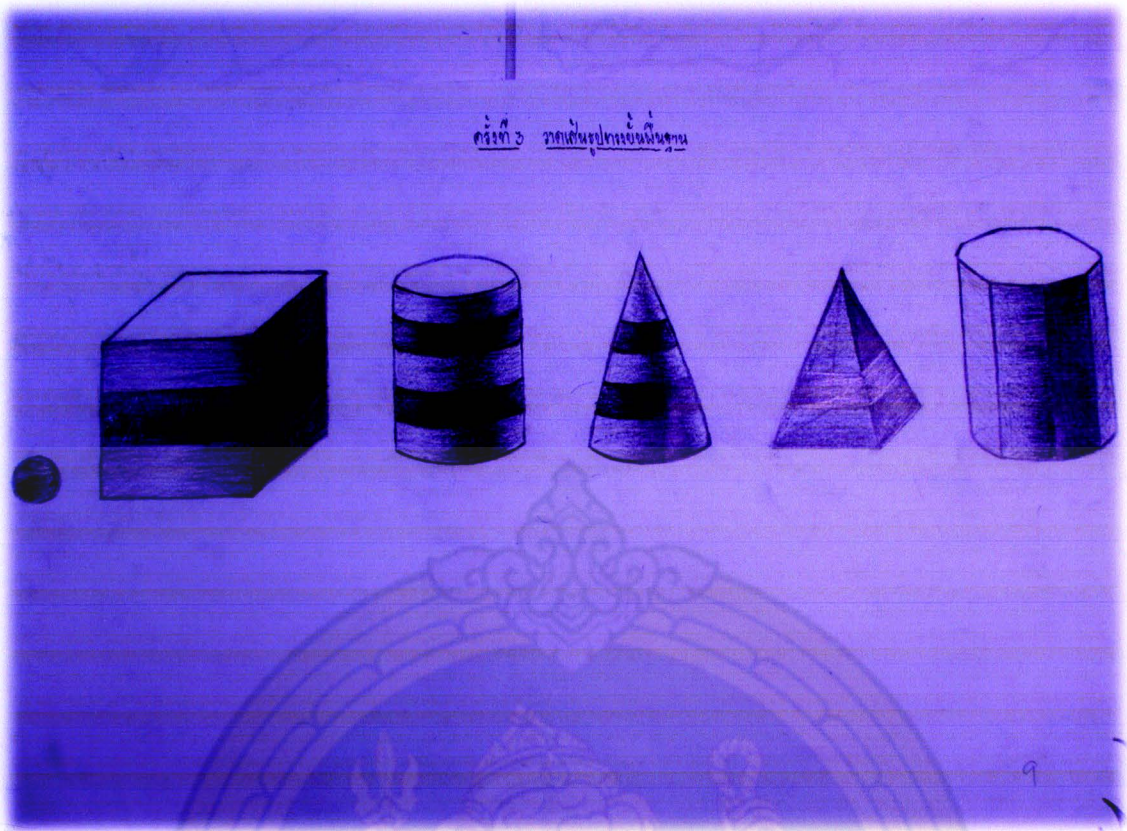
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๑๐

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๑๑

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

วาทภาพตามจินตนาการจากหัวข้อ
คุณค่าของชีวิต

“ ครั้งที่ 2 คุณค่าของชีวิต ”

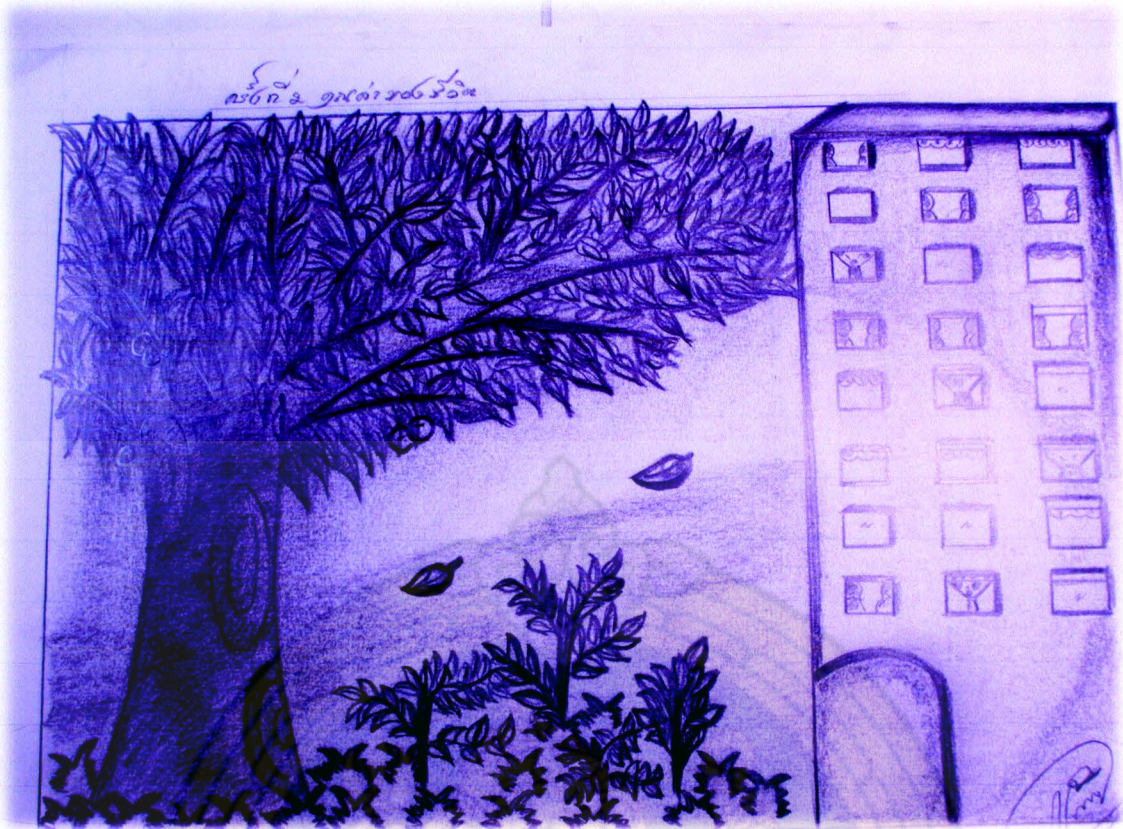

มองโลกนี้ให้ดี เป็นสิ่งที่
หาได้ยาก ความรัก พร้อมสติ
ถ้าทุกอย่างเรามองไป ในแง่ดี
โลกเป็น กัลป์ โลกเรา...
😊 ... ยิ้มไว้นั่นแหละอย่างมีความสุข
สัพพัญญูอุปสรรค ไม่สับสน
เสียงร้าย กลั่นกลาย เป็นเสียงดี
รอยยิ้มนี้ ล้วนใจดี ให้ฉันยิ้ม

ภาพ ๑๒

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

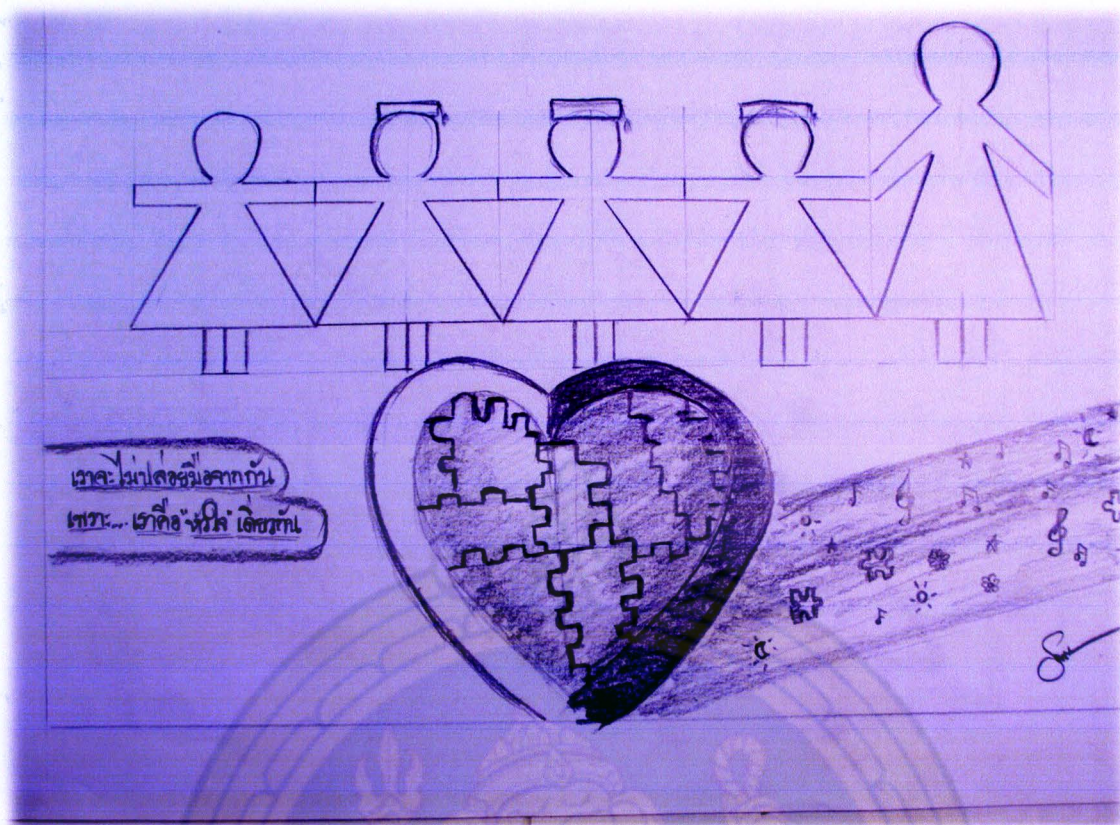
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๑๓

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

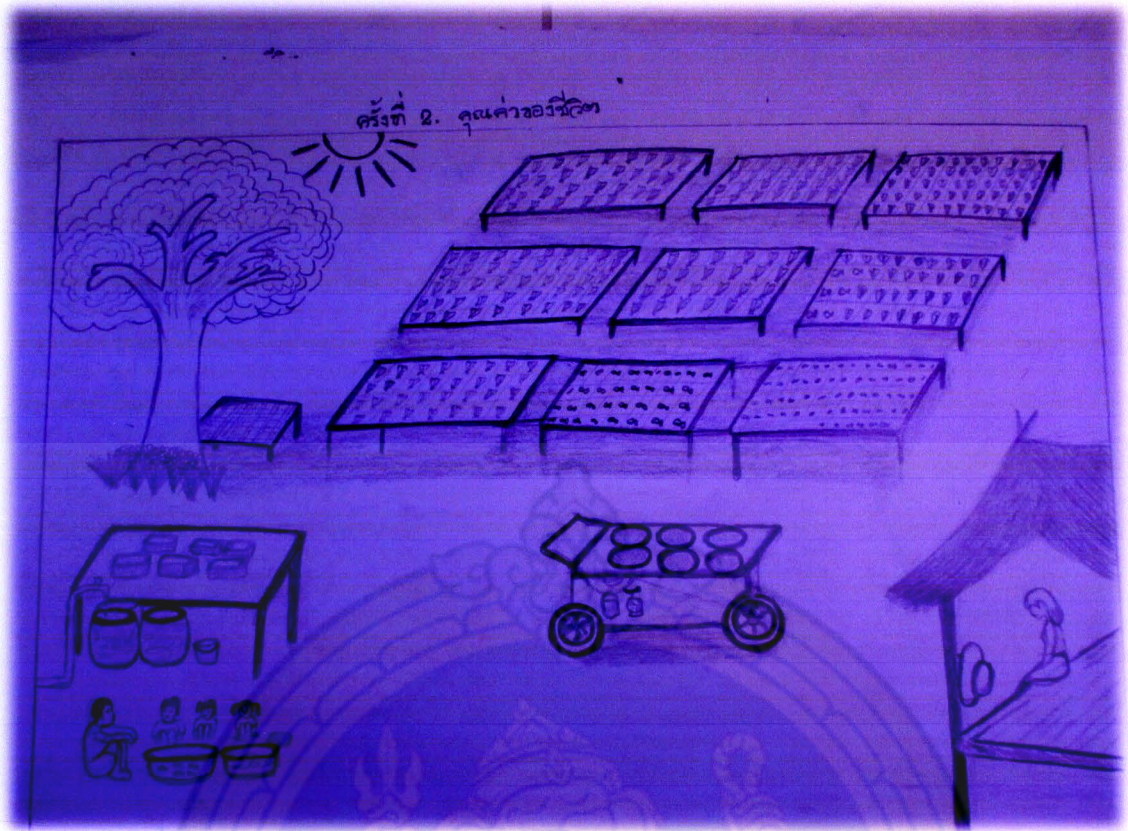
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง	✓		
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ	✓		

ภาพ ๑๔

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

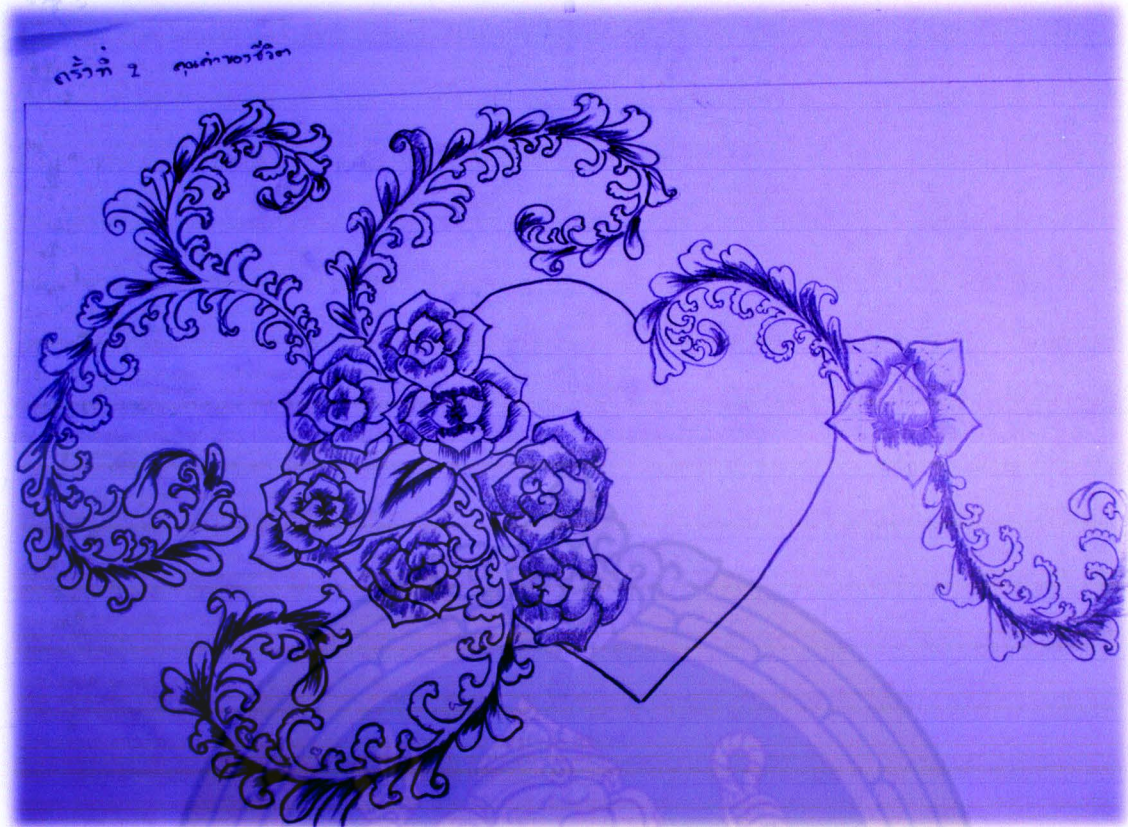
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๑๕

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

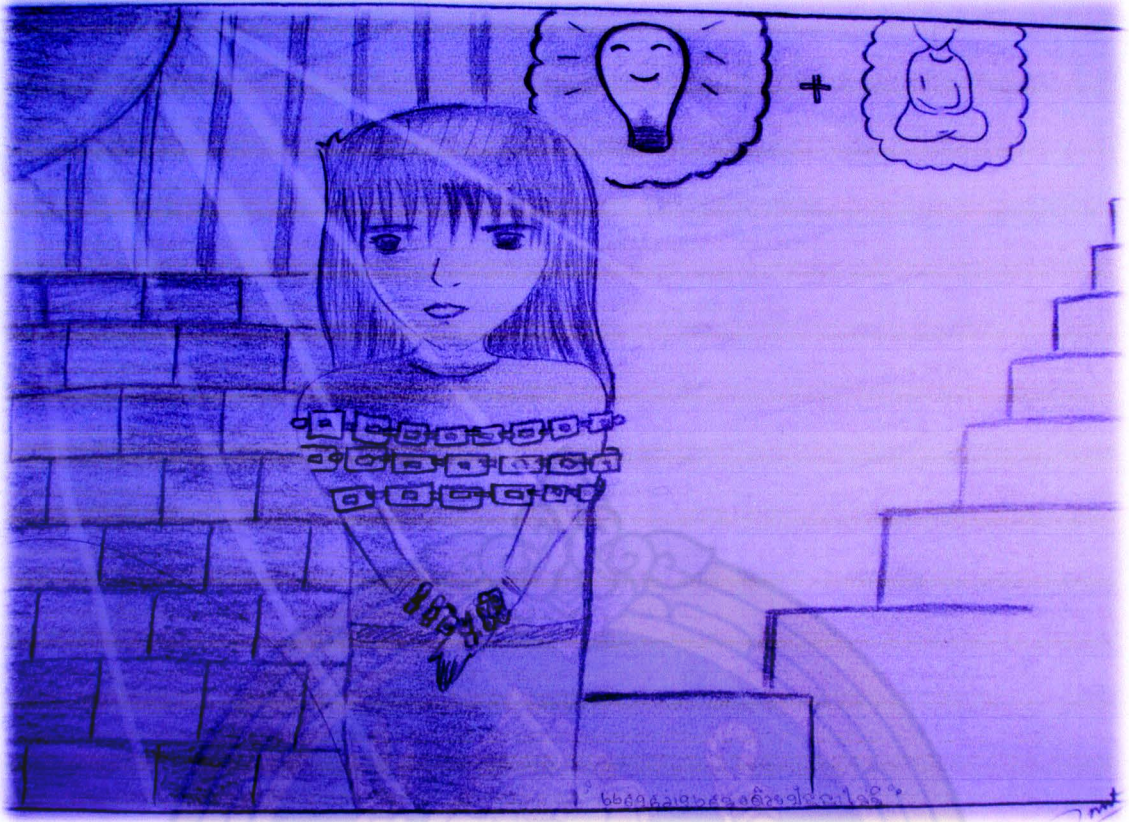
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมารถในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๑๖

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

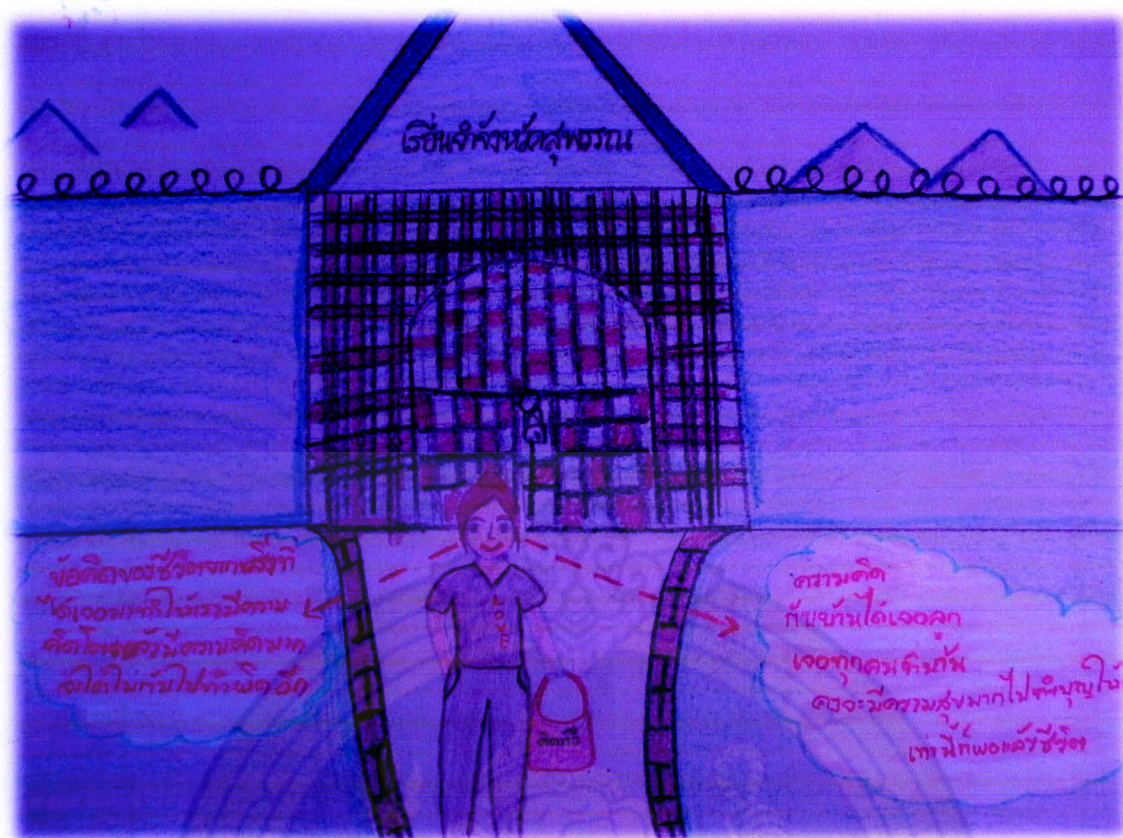
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๑๗

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ	✓		

ภาพ ๑๘

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

วาดภาพตามจินตนาการจากหัวข้อ

ทิวทัศน์

ภาพ ๑๙

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

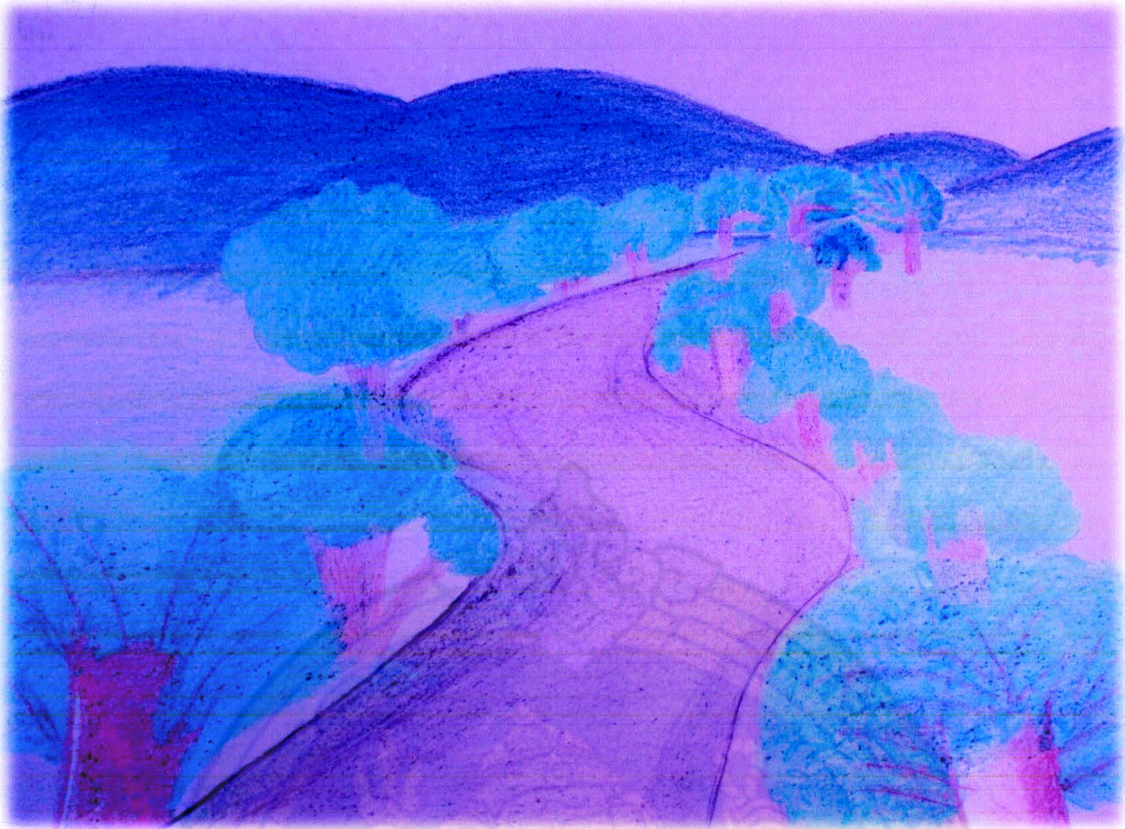
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๐

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๑

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

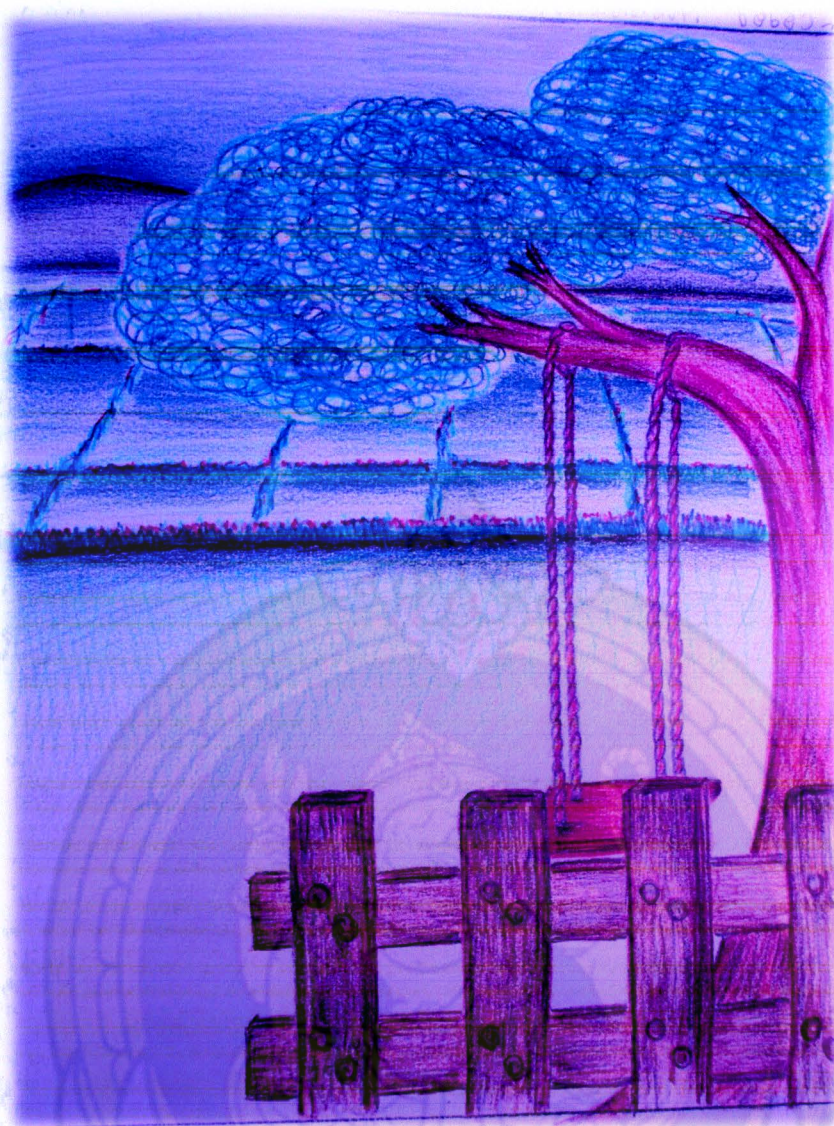
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๒

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๓

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

**วาดภาพตามจินตนาการจากหัวข้อ
แฟชั่นในจินตนาการ**

ภาพ ๒๔

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๕

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๖

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๗

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๒๘

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมารถในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

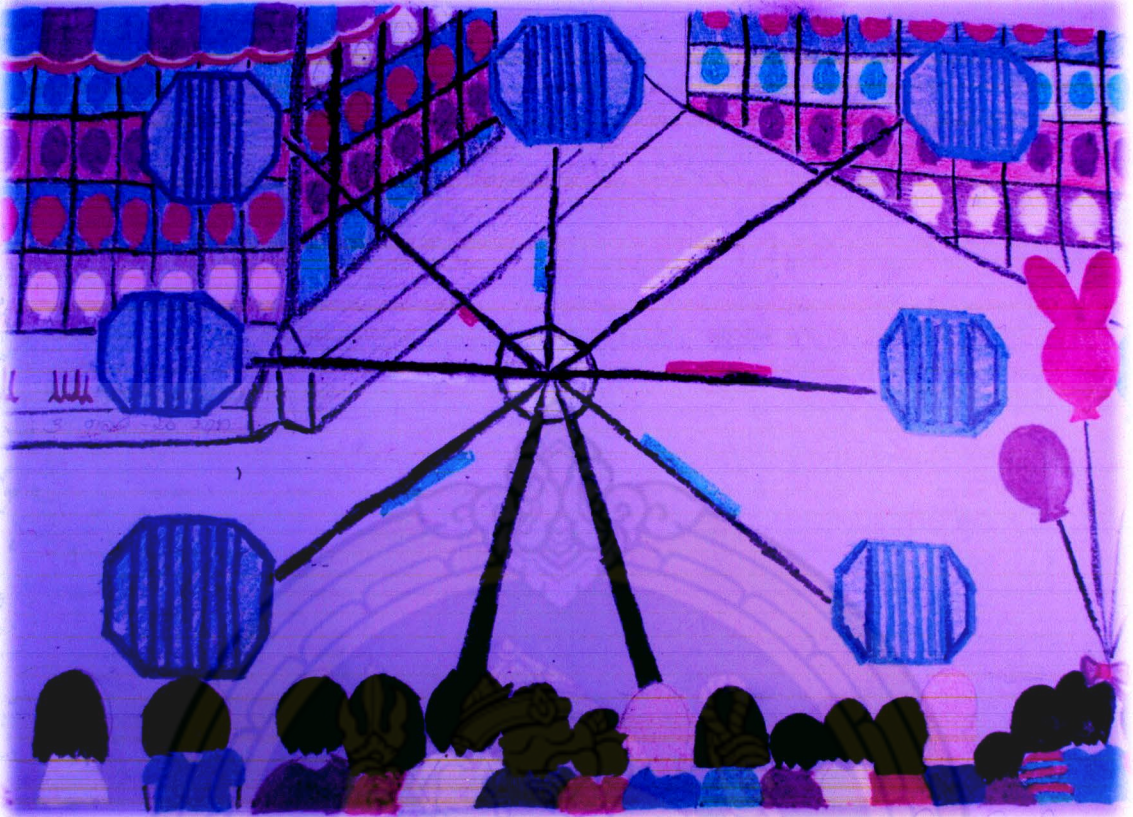
ภาพ ๒๙

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

วาดภาพตามจินตนาการจากหัวข้อ
ความทรงจำในวัยเด็ก

ภาพ ๓๐

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

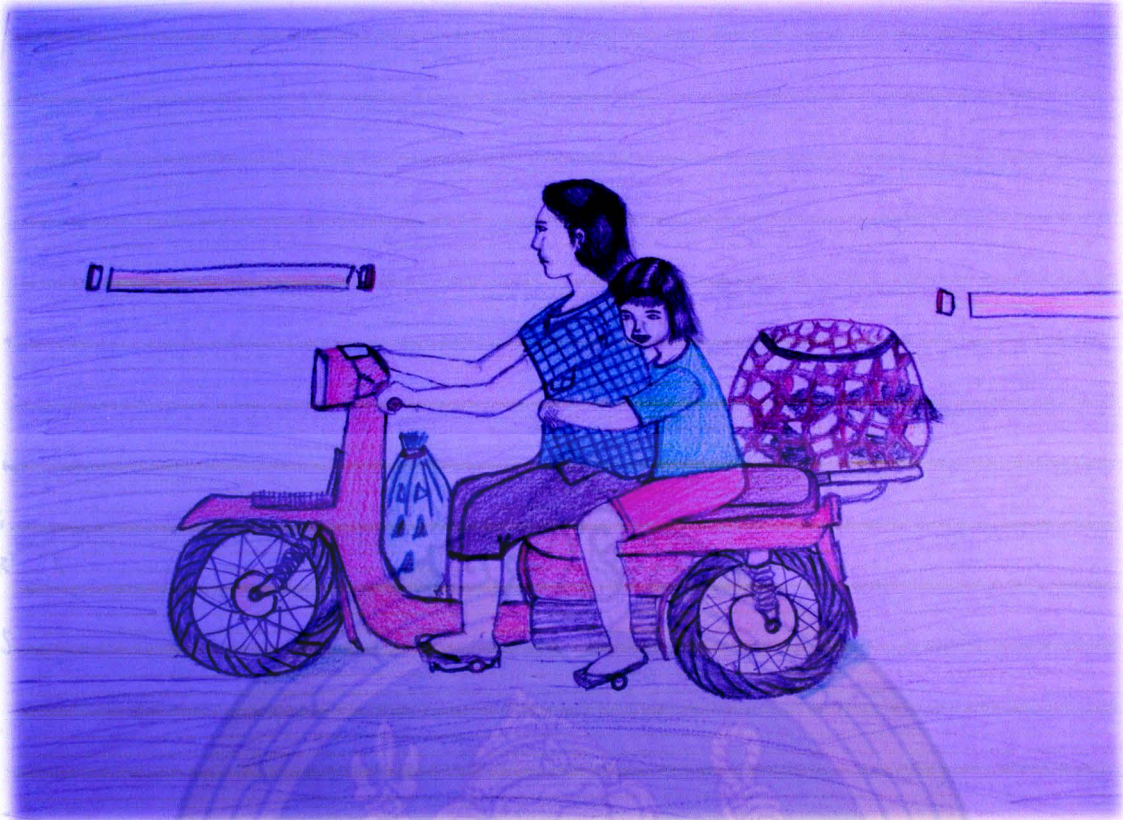
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๑

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๒

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๓

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาริในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๔

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

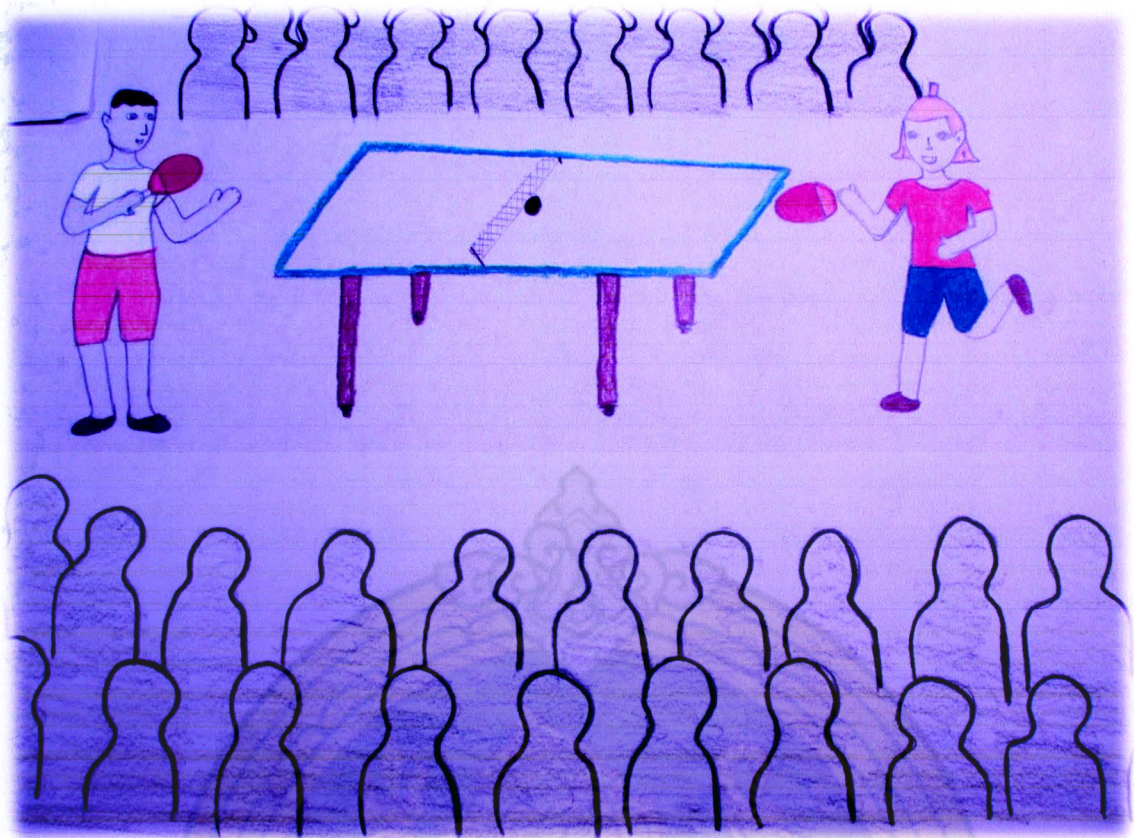
ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๕

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๖

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๗

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๘

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๓๙

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน		✓	
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

ภาพ ๕๐

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน		✓	
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร		✓	
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง		✓	
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ		✓	

เกาะไกลรัก

นิทานภาพภาพที่ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำในโครงการศิลปะบำบัดเพื่อผู้ต้องขังหญิงร่วมกันสร้างสรรค์

การประเมินด้านพัฒนาการทางสังคมและสุนทรียภาพ

ข้อสังเกต	ระดับดีมาก	ระดับดี	ระดับต้องปรับปรุง
๑.ความมั่นใจในการทำงาน	✓		
๒.ความเข้าใจในการสื่อสาร	✓		
๓.สมาธิในการปฏิบัติงาน	✓		
๔.ความสามารถในการเชื่อมโยง	✓		
๕.การรับรู้ทางสุนทรียภาพ	✓		

- กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีเรื่องราวของผืนป่าแห่งหนึ่งที่กล่าวขานกันมากในชื่อ “ป่ากัลปพฤกษ์” เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์น้อยใหญ่นานาชนิด เขียวขจีไปด้วยต้นไม้ และเป็นที่อยู่ของสัตว์มากมาย ทั้งลิงโต ช้าง ม้า ยีราฟ หนีมู แก้ง กวาง งู ลิง กระต่าย กระรอก และอีกมากมาย

- มีธารน้ำใสที่ไหลผ่านกลางป่า ซึ่งหมู่สัตว์น้อย ใหญ่ ทั้งหลายได้อาศัยใช้ดื่ม กิน พืชพันธุ์ นานาที่ออกดอกบานสะพรั่ง สีสันงดงาม สดใส ทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติที่ล้วนเกิดมาพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน

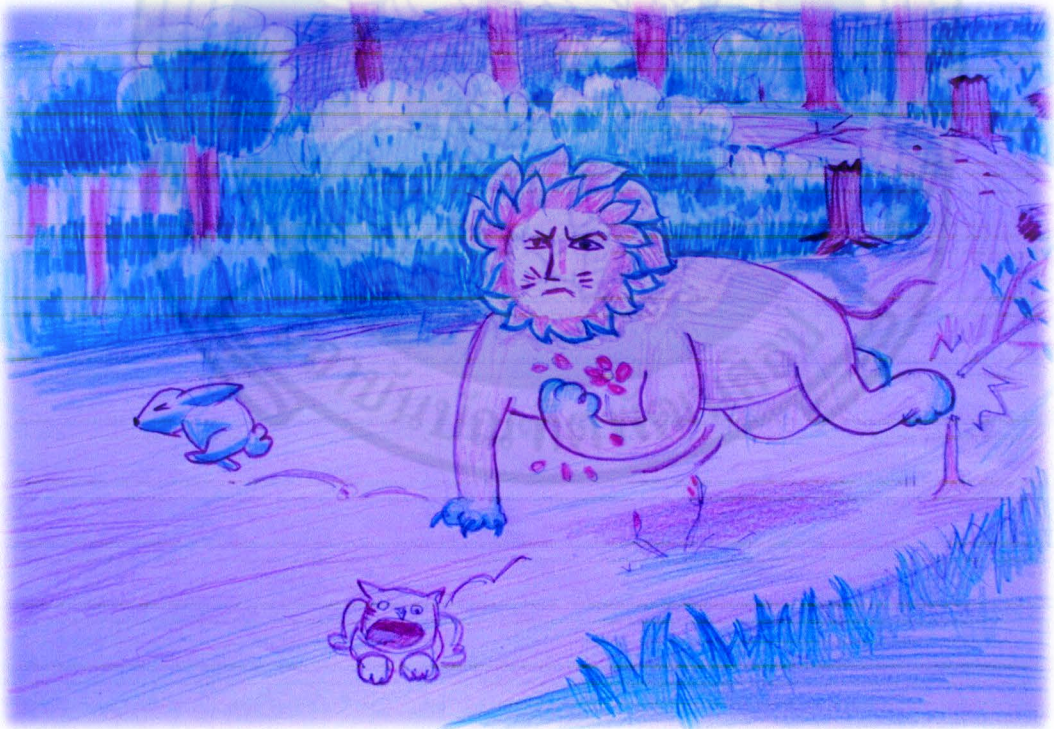
- สายน้ำแห่งนี้ไม่เคยแห้งเหือดไป เพราะป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ถูกตัดโค่นไป จึงทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล จึงทำให้มีน้ำเปี่ยมล้นอาหารตลอดทั้งปี ผีเสื้อตัวน้อยนานาชนิด ทั้งกุ่ม หอย ปู ปลา จึงได้อยู่อาศัยกันอย่างสมบูรณ์พูนสุข

- ป่ากัลปพฤกษ์ที่เคยสงบสุข ได้เกิดเรื่องราวไม่สงบขึ้นเมื่อเจ้าเสืออ้วนกับพวกที่ไม่รู้จักพอ ได้ลงไปจับปลา และสัตว์น้ำอื่น ๆ ในลำธาร พออิ่มแล้วก็ยังจับสัตว์ทั้งหลายมาทรมาน ขว้างปาเล่น ไล่ตีปลาในน้ำจนเป็นแผลเหวอะหวะ เหล่าปลาต่างตกใจแตกตื่นและว่ายน้ำหนีไปจนสุดปลายลำธาร

- ส่วนเจ้าจิ้งจอกขี่เม้าชอบออกไปเที่ยวนอกป่า กลับเข้ามาเมื่อไรก็เม้ามายกลับมา เห็นลูกลิงนั่งเล่นขวางทางอยู่ นิโกโมโหรำคาญจึงเตะตีเจ้าลิงน้อยระบายอารมณ์ แม่ลิงจึงเกิดความไม่พอใจด้วยสัญชาตญาณของความเป็นแม่ จึงต่อว่าเจ้าจิ้งจอกขี่เม้า และทะเลาะต่อตีกัน

- สิงโตจอมเกรเป็นสัตว์ที่ใคร ๆ ก็รู้ว่าแข็งแรงกว่าสัตว์ใด สิงโตตัวนี้หลงในอำนาจของตัวเอง นิสัยเกร ชอบใช้พลังทำลายป่าไม้ ดอกไม้ที่สวยงาม และกลั่นแกล้งสัตว์ตัวอื่น ๆ โดยคิดว่าไม่มีใครกล้าตำหนิตัวเอง

- กวางน้อยแสนซนช่างจ้อ วัน ๆ ไม่ทำอะไร ชอบนำเรื่องของสัตว์ตัวหนึ่งไปเล่าให้อีกตัวหนึ่ง ฟัง ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ขัดแย้ง วุ่นวาย ใส่ร้ายป้ายสีทำให้สัตว์หลาย ๆ ตัว ทะเลาะเบาะแว้งกัน วุ่นวายทั้งป่า

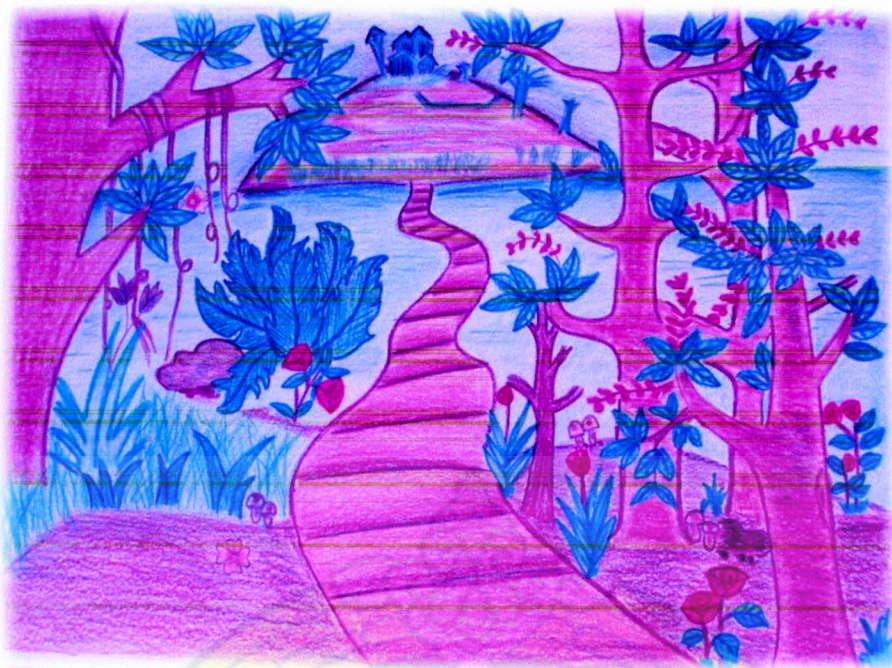
- เรื่องราวมากมายรู้ถึงหูสิงโตเจ้าป่า จำฝูง ที่สัตว์ทุกตัวยกย่องให้เป็นผู้ดูแลป่าเพราะมีความ ยุติธรรม และเป็นที่นับถือของสัตว์ในป่ามันจึงส่งสัญญาณให้สัตว์ทุกตัวในป่ามาประชุมพร้อม กันที่หน้าผาใหญ่ท้ายป่าในวันนั้น

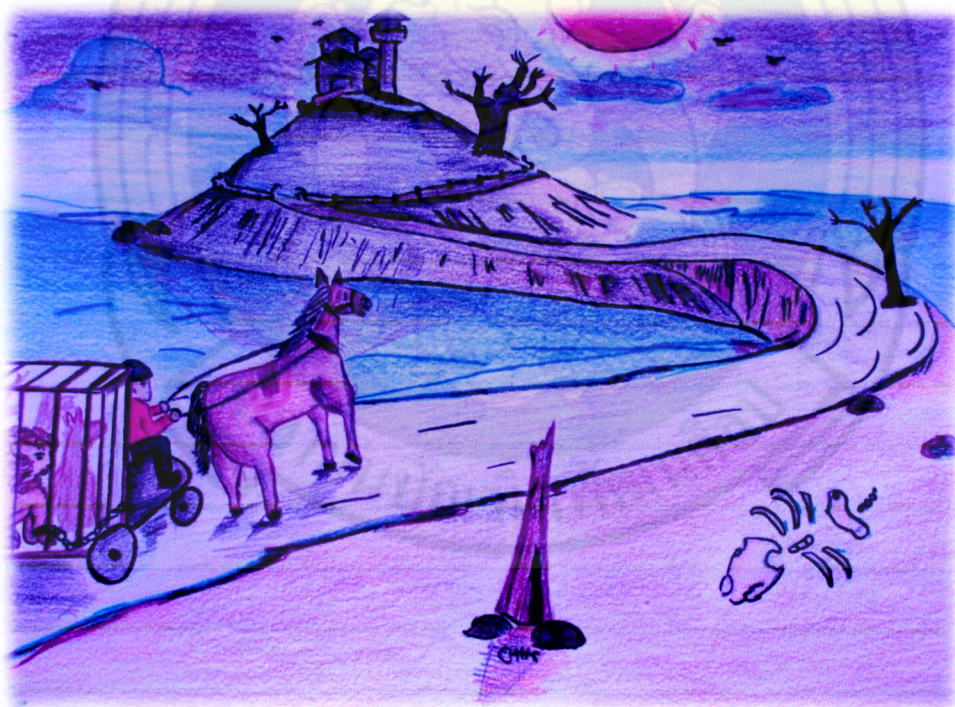
- สิงโตจำฝูงจึงได้สอบถามถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นถึงความเดือดร้อนของสัตว์ทุก ๆ ตัว โดยใช้เวลานานถึง ๗ วัน จึงทำให้รู้ว่าในป่านั้นเกิดปัญหามากมาย สิงโตเจ้าป่าสรุปว่า ถ้ามีสัตว์ตัวใดทำผิดกฎป่า ทำร้ายสัตว์ตัวอื่น จะต้องถูกลงโทษด้วยมติป่า ที่สัตว์ทุกตัวจะร่วมกันออกกฎเกณฑ์และร่วมลงมติ สัตว์ทุกตัวต่างเห็นด้วย

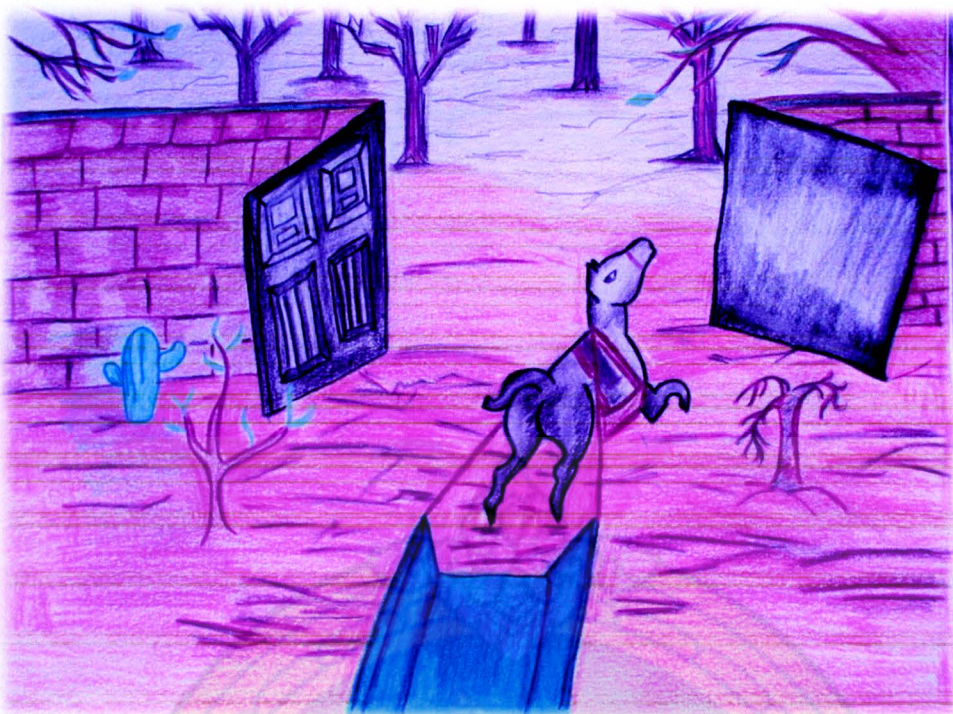
- เจ้าสิงโตจอมเกร เลือ่อ้วน กวางจอมจ้อ และจิ้งจอกขี้เมา จึงถูกมติป่าลงโทษ ด้วยการถูกจับใส่กรง เพื่อไปรับโทษที่เกาะร้างแห่งหนึ่ง

- เกาะร้างแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ห่างไกลจากป่าก็ลพพฤษ เป็นเกาะที่มนุษย์ทำลายป่าไม้จนหมดไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เลย ไม่มีแม้แต่อาหารและน้ำ สัตว์ทุกตัวเรียกเกาะนี้ว่า เกาะไกลรัก

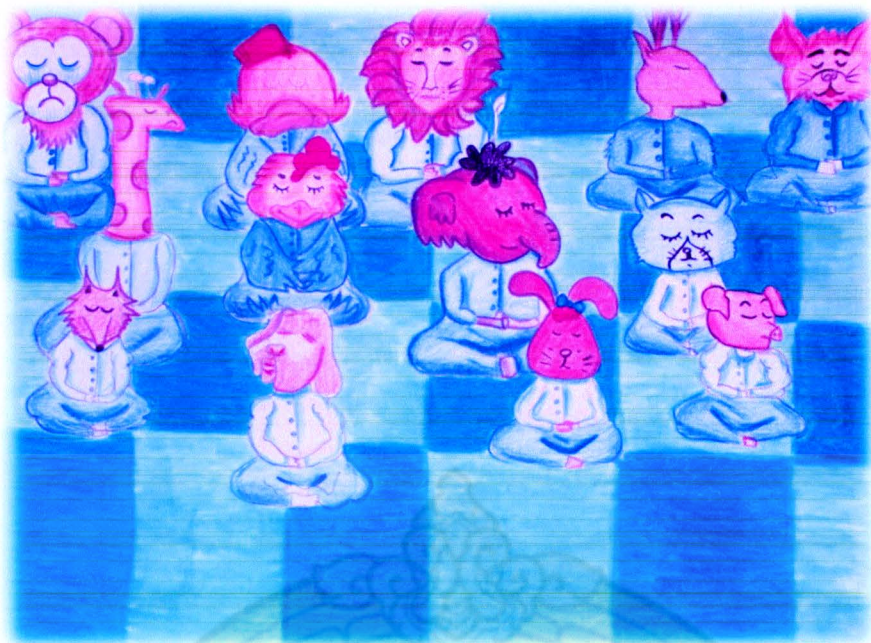
- ระหว่างการเดินทางไปของสัตว์ทั้งสี่ ไม่มีน้ำ ไม่มีต้นไม้ให้พักสายตา และหลบอาศัยพักผ่อนเลย มีแต่ความเจ็บและความมืด ความน่ากลัวที่ไม่เคยพบเจอรอพวกมันอยู่

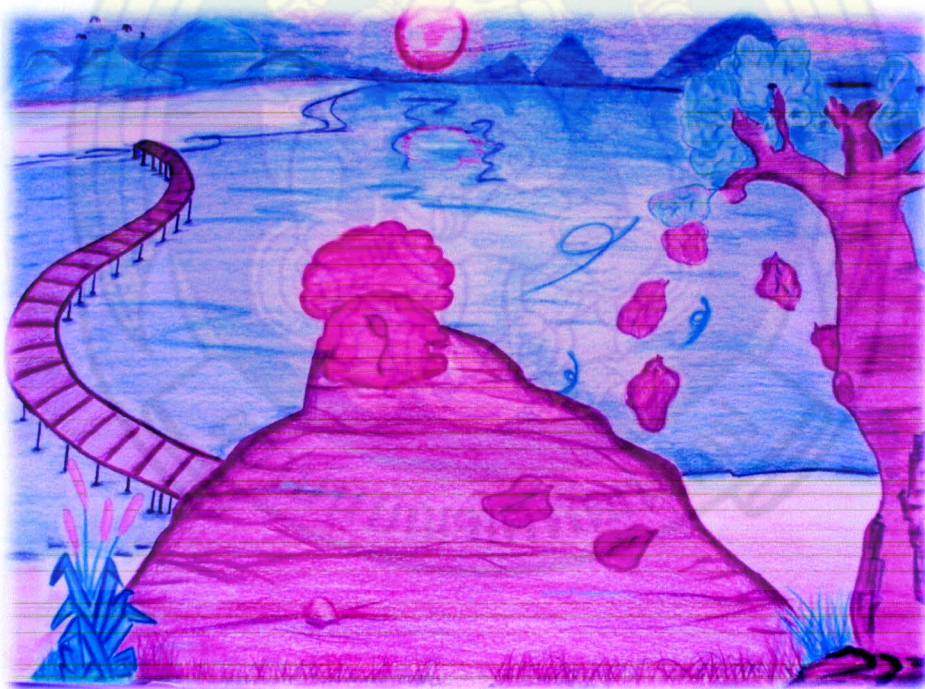
- ทางเข้าที่ผู้พัง และเหม็นกลิ่นของสัตว์ที่ตายแล้ว รวมไปถึงกองขยะที่ไม่เคยถูกเก็บกวาดทำความสะอาด สัตว์ทั้งสี่ต้องออกจากกรงและเดินต่อไป

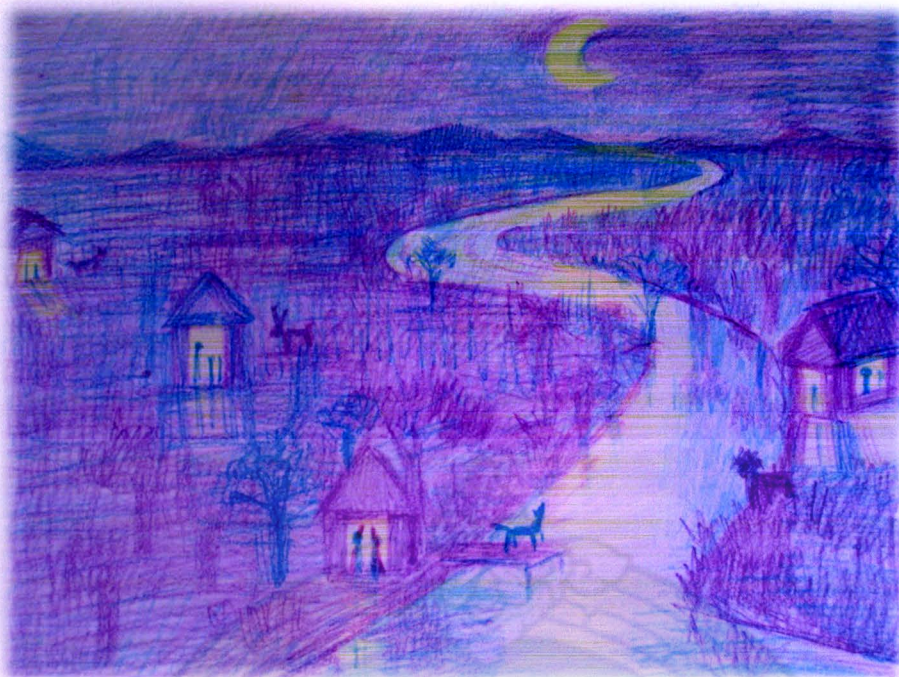
- หมีควายผู้ดูแลเกาะไกรรัก ออกมาพบสัตว์ทั้งสี่ หมีควายอธิบายว่าสัตว์ทั้งสี่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าแห่งนี้เพื่อฝึกฝนปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นจนถึงเวลาผ่านการทดสอบ จึงสามารถกลับไปยังป่ากัลปพฤกษ์ได้

- การฝึกฝนเริ่มจากการฝึกนั่งสมาธิ ทำจิตใจให้สงบ รู้ผิด ชอบ ชั่ว ดี สำนึกในการกระทำของตนเอง สัตว์ทุกตัวที่ถูกส่งตัวมาที่นี่จากป่าอื่น ๆ จะต้องฝึกการนั่งสมาธิเป็นลำดับแรก

- แสงอาทิตย์ในแต่ละวันที่ลับขอบฟ้าคือสัญญาณว่าหมดไปอีก ๑ วัน กับชีวิตบนเกาะไกลรักนี้ สิ่งใดจอมเงรคิดถึงบ้าน คิดถึงครอบครัวเหลือเกิน ภาวนาที่จะกลับไปดูพระอาทิตย์ขึ้นที่ป่า กัลปพฤกษ์กับครอบครัวอีกครั้ง

- ในอีกฟากของเกาะไกลรักคือป่ากล้วยพฤกษ์ ครอบครัวของสัตว์ทั้งสี่ต่างรอคอยให้สมาชิกในครอบครัวกลับมา รอคอยด้วยความหวังว่าสัตว์ทั้งสี่ จะได้สำนึกผิด กลับตัวกลับใจและคืนสู่บ้านในเร็ววัน

- และแล้ววันนั้นก็มาถึง สิงโตจอมเกรได้กลับมาหาคู่รัก ที่เฝ้ารอคอยว่าสิงโตจอมเกรจะกลับตัวกลับใจในวันหนึ่ง และได้กลับมาดูแลครอบครัว ดูแลป่าสืบต่อจากสิงโตจำเริญต่อไปในวันหนึ่ง บรรยากาศช่างอบอุ่นสวยงาม สมกับคำว่า ฟ้าหลังฝนย่อมงดงามเสมอจริง ๆ

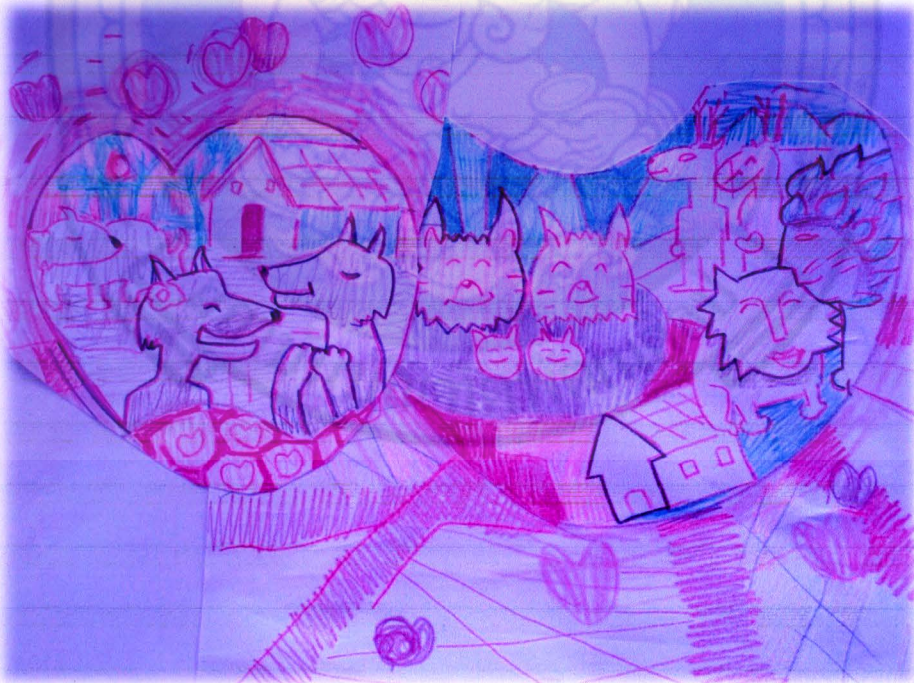
- ส่วนครอบครัวของหมาจิ้งจอกซีเมาก็กลับมามีความสุขอีกครั้ง เพราะจิ้งจอกเล็กกินเหล้าเมายาย ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่กันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข จิ้งจอกซีเมากลับมาพร้อมกับเรื่องราวมากมายที่จะมาเล่าสู่ลูกหลานได้ฟังถึงการรู้จักปฏิบัติตัวให้เป็นสัตว์ที่ดี

- เจ้าเสืออ้วนกลับมาพร้อมกับความมีระเบียบวินัยในชีวิต ไม่เอารัดเอาเปรียบสัตว์ตัวอื่น รู้จักการใช้สิ่งของที่มีให้เกิดคุณค่าสูงสุด ไม่ทำตัวให้อ้วนเหมือนเดิม มีสุขภาพเติบโตแข็งแรง

- กวางน้อยคืนสู่ป่าก็ลพทุกข์ด้วยความน่ารัก สดใส และซี้เล่นตามนิสัยของกวาง เลิกนิสัยชอบนิทานว่าร้าย ใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นอย่างเด็ดขาด กลายเป็นกวางน้อยที่พูดจาสร้างสรรค์ และใช้ชีวิตในป่าอย่างมีความสุขพร้อมกับเหล่าเพื่อน ๆ

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ต้องเคารพกฎระเบียบของสังคม ไม่ละโมภโลกมาก รู้จักพอ และไม่รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า จึงจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเมื่อทำผิด สามารถกลับตัวกลับใจได้ ไม่มีคำว่าสายเกินไป ถ้าเรารู้จักสำนึก และยอมรับผิด

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาการใช้ “ศิลปะบำบัด” ว่าศิลปะบำบัดใน ขอบข่าย งานทัศนศิลป์ วาดเส้น และ จิตรกรรม ประเภทใดที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ต้องขังหญิงได้ มากกว่า

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่มีต่อสิ่งของหรือบุคคลในทางบวกจะแสดง ออกมาในรูปของความรู้สึกที่ชอบมาก ชอบน้อย พอใจมาก พอใจน้อยต่อสิ่งนั้น ๆ หรือบุคคลนั้นๆ ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้น เมื่อมีแรงจูงใจ และเมื่อความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนอง สามารถลดความตึงเครียด ก่อให้เกิดความสุขใจ สบายใจ (ภุชณะ เดชนะ, ๒๕๔๓ : ๗)

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในงานจิตรกรรมการวาดภาพสร้างสรรค์ ตามจินตนาการมากที่สุด

ข้อจำกัดทั่วไปของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกรณีศึกษาผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานชายจังหวัดสุพรรณบุรี เพียงแห่งเดียว ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความต้องการ ความพึงพอใจของผู้ต้องขังหญิงได้ในระดับหนึ่ง เท่านั้น ข้อมูลที่ได้จึงไม่อาจเป็นตัวแทนของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด แต่อาจใช้สะท้อนภาพความพึงพอใจ ของผู้ต้องขังหญิงที่มีปัจจัยพื้นฐานร่วมกันได้

ข้อเสนอแนะของการศึกษาครั้งนี้

ผลของการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางในการฟื้นฟูเยียวยา บำบัดจิตใจผู้ต้องขังหญิง ในเรือนจำ/ทัณฑสถานหญิง ดังนี้

- ควรจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีลักษณะภูมิทัศน์ใกล้เคียงกับธรรมชาติ เพื่อลด ความตึงเครียด และสภาวะกดดัน
- ควรจัดให้มีกิจกรรมศิลปะบำบัด และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีความชื่นชอบทางด้าน ศิลปะได้แสดงทักษะ ความสามารถเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อสร้างความสุข เสริมความมั่นใจ และความ ภาคภูมิใจ ให้แก่ผู้ต้องขังที่ต้องถูกจำกัดอิสรภาพ
- ควรพิจารณาในเรื่องการจัดทำแผนการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลงานทางศิลปะของ ผู้ต้องขัง ประกอบกับการจัดแผนการออมทรัพย์ที่เกิดจากรายได้เพื่อเป็นทุนสำรองในวันพ้นโทษ

บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์. (๒๕๔๗). คู่มือการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์.

กฤษณะ เดชชนะ. (๒๕๔๓). ความพึงพอใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังในทัณฑสถาน

วัยหนุ่มกลาง. วิทยานิพนธ์

กองสารนิยกร. “ศิลปะบำบัดศิลปะเยียวยาใจ”.จดหมายข่าวอาทิตย์อัสดง. (๔) : ๑๑ ; มกราคม-มีนาคม

๒๕๕๕.

ชาญชัย นิมสมบุญ. ๒๕๕๒. ศิลปะสื่ออารมณ์ของคนคุก. กรุงเทพฯ: คิงแรท.

ทีปกร.๒๕๒๑. ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน. กรุงเทพฯ: บารมีการพิมพ์.

เทวี ประสาท.๒๕๔๖ ศิลปะ รากฐานแห่งการศึกษา.นครปฐม: เรือนแก้วการพิมพ์.

พุทธทาสภิกขุ. ๒๕๔๘ อัมมิกสังคณนิยม. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

สมพร เทพสิทธา. (๒๕๔๑). ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสังคม. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่ง

ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, หจก. จีรรัชการพิมพ์.

สุชา จันทรเฒ. (๒๕๓๑). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช

อรสม สุทธิสาคร. (๒๕๔๓). คุก ชีวิตในพันธนาการ. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์.

French, W. (๑๙๙๖). Training in Organization : Needs Assessment. Development, and
Evluation, New York : McGraw-Hill.

Kimmel. “The Visual Language of Art Therapy”. Excursion Magazine. ; July ๒๖,๒๐๑๖.

Thomson. (๑๙๙๔). Natural Childhood. London : Gaia Books.

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายพิเศษ โปพิศ
Mr. Piset Popis
วัน เดือน ปี เกิด ๒๒ กันยายน ๒๕๑๓
ตำแหน่งปัจจุบัน ครูชำนาญการ
หน่วยงาน วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
กระทรวงวัฒนธรรม
สถานที่ติดต่อ ๑๖/๑๓ หมู่ ๔ ถ.มัลลย์แมน ต.รั้วใหญ่
อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ๗๒๐๐๐
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๙๒ ๓๖๙ ๙๑๖๕
วุฒิการศึกษา ศิลปมหาบัณฑิต(จิตรกรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

1. งานวิจัยสร้างสรรค์ศิลปกรรม “คนเสมือน”

โครงการทุนอุดหนุนงานวิจัยสร้างสรรค์ วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

2. งานวิจัยสร้างสรรค์รูปสุนัขจรจัดด้วยเทคนิคสื่อประสม

ทุนสนับสนุนจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

3. งานวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง ภาพสะท้อนสำนวนไทยที่เกี่ยวกับหมาในเชิงเปรียบเทียบ

กับพฤติกรรมมนุษย์ โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ด้วยวัสดุธรรมชาติ ทุนสนับสนุนจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘

ผลงานสร้างสรรค์ด้านศิลปกรรม การแสดงงานและเกียรติประวัติ

๒๕๓๗ :รางวัลยอดเยี่ยม การประกวดศิลปกรรมด้านภัยเอดส์ (L'Art contre le Sida)

:รางวัลเกียรติบัตรศิลปกรรม บริษัทฟิลลิปมอริส จำกัด

๒๕๕๐ :แสดงเดี่ยวศิลปกรรมชุด “แต่ไอ้ همینและผองเพื่อน”

หอศิลป์ร่วมสมัยอโยธยา พระนครศรีอยุธยา

๒๕๕๔ :แสดงเดี่ยวศิลปกรรม ชุด “คนเสมือน” ลานโพธิ์ ตลาดสามชุก จ.สุพรรณบุรี

หอศิลปมัลลย์แมน วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี

๒๕๕๗ ร่วมแสดงงานศิลปกรรมชุด “วิถีไทย ๒๐๑๔” ณ หอศิลป์ศุภโชค กรุงเทพฯ

๒๕๕๘ ร่วมแสดงงานศิลปกรรมชุด “เผชิญโชค” ที่ประเทศญี่ปุ่น

๒๕๕๙ ร่วมแสดงงานศิลปกรรมชุด “บนถนน” ที่ประเทศบาห์ลี

๒๕๕๙ ร่วมแสดงงานศิลปกรรมชุด “ไอ้ همین” ที่หอศิลป์ราชดำเนิน กรุงเทพฯ ฯ